

Rapport Happy Together en Facet Government

Leren van bewoners met aardgas(vrijgemaakte) woningen

Dit onderzoek is in opdracht van het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL) uitgevoerd in het kader van haar verkenning naar de sociaalmaatschappelijke aspecten van het aardgasvrij maken van wijken. Het OFL heeft het rapport op de website (www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl) beschikbaar gemaakt voor inzage en downloaden. Het rapport is door de opdrachtnemer geanonimiseerd aangeleverd als eindrapport. De actualiteit, correctheid, volledigheid of kwaliteit van het rapport vallen onder de verantwoordelijkheid van de auteurs van het rapport.

Het gebruik van delen van het rapport in andere elektronische of gedrukte publicaties is toegestaan, mits verwezen wordt naar het oorspronkelijke rapport.

Leren van bewoners met aardgas(vrijgemaakte) woningen

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Happy Together
en Facet Government in opdracht van het Overlegorgaan
Fysieke Leefomgeving

Peter Rademaker, Robert Claassen,
Peter Derksen en Bart Aarts

15 december 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4.
1.1 Vraagstelling	4.

2. Methode	5.
2.1 Online enquête	5.
2.2 Diepte-interviews	8.

3. Resultaten	11.
3.1 Enquête	11.
3.2 Enquête empowerment	16.
3.3 Diepte-interviews	17.

4. Conclusies	22.
4.1 Diepte-interviews en enquête	22.
4.2 Conclusies: slotopmerkingen	27.

5. Bijlagen	28.
5.1 Ansichtkaart en recepten	29.
5.2 Facebook reacties	31.
5.3 Interviews	34.

1. Inleiding

Met veel plezier presenteren wij u bij deze onze rapportage
“Leren van bewoners met aardgas(vrijgemaakte) woningen.”

Wij presenteren u een beschrijving van de gebruikte methodiek, welke acties zijn uitgevoerd, welke bewoners bij ons onderzoek betrokken zijn geweest en de analyse van de expliciete overwegingen die een rol speelden bij al of niet afstappen van aardgas en wat daarvan de achterliggende redenen waren (geobserveerd, bewust/onbewust, latent en intrinsiek).

Tevens treft u diverse bijlagen aan, waaronder de resultaten van een online enquête en de uitwerking van diepte-interviews.

Alvorens daartoe over te gaan, een korte terugblik op uw vraagstelling:

1.1 Vraagstelling

U stelt in uw offerte aanvraag het volgende:
“Het OFL wil leren van de ervaring die bewoners van woningen opgedaan hebben met het al dan niet aardgasvrij maken van hun woning.”

U bent geïnteresseerd in de vraag welke overwegingen hierbij een rol hebben gespeeld, wat het relatieve belang was van de overwegingen en in hoeverre deze kunnen worden gekoppeld aan het begrip ‘empowerment’. Zoals u stelt in uw bijlage II van uw offerte aanvraag, verstaat u onder empowerment ‘datgene dat maakt dat iemand zich gesteund en bekrachtigd voelt om een bijdrage te leveren’. U operationaliseert het begrip empowerment daarbij langs twee dimensies:

1. Toegang tot verschillende middelen (informatie, geld, sociale netwerken en grondstoffen);
2. Het vermogen en de bereidheid om deze middelen in te zetten en veerkracht om een doel te bereiken (autonomie, competenties, gemeenschapsgevoel).

Het begrip empowerment brengt u daarna verder terug tot combinaties van willen, kunnen en doen.

Bij het opzetten van onze onderzoeksmethode en de vraagstellingen die wij daarbij hanteren, proberen wij uiteraard uw onderzoeksvragen zo goed mogelijk te beantwoorden:

1. Welke overwegingen/onderwerpen/kwesties/thema's speelden een bij bewoners bij het wel of niet aardgasvrij maken van hun woningen?
2. Waarom waren de genoemde overwegingen van belang voor de bewoner?
3. In hoeverre kunnen overwegingen van de bewoners gerelateerd worden aan het begrip empowerment?

2. Methode

Zoals in onze offerte aangegeven, kozen wij voor Waalre als een (in meerdere opzichten) ideaal microkosmos om ons onderzoek uit te voeren.

Waalre heeft ruimt 17.000 inwoners met iets meer mannen dan vrouwen. 20% is tussen 25 en 45 jaar, 29% is tussen 45 en 65 jaar en 24% is ouder dan 65 jaar.

De ruim 17.000 inwoners van Waalre leven in ruim 7.500 woningen. Driekwart van die woningen is eigen bezit, 17% is van een woningcorporatie en de overige zijn van een andere verhuurder.

2.1 Online enquête

De enquête is zo breed mogelijk aangekondigd met een huis-aan-huis bezorgde uitnodigingskaart (samen bezorgd met huis-aan-huis kranten, géén reclame). De kaart bevatte een oproep om deel te nemen aan de enquête en een link naar een online pagina van SurveyMonkey. Om deelname te stimuleren, ontvingen invullers van de enquête per e-mail een vijftal gezonde kookrecepten met kooktips voor koken op inductie.

De woningen worden ongeveer in een gelijke verdeling bewoond door eenpersoonshuishoudens, huishoudens met kinderen en huishoudens zonder kinderen.

De woningen zijn zodanig over Waalre verdeeld dat er buurten zijn die tegen stedelijkheidsklasse¹ 2 aanleunen, maar ook landelijke gebieden die duidelijk stedelijkheidsklasse 5 zijn.

Om inzicht te verkrijgen in de beweegredenen van inwoners van de gemeente Waalre om wel of niet te kiezen voor een aardgasvrije woning, is een online enquête uitgezet onder de inwoners en zijn diepte-interviews gevoerd.

Het doel van deze enquête was om inzicht te verkrijgen in welke empowermentcategorieën de inwoners van de gemeente Waalre vallen. Om de respons op de enquête te verhogen, zijn eveneens enkele gesponsorde posts op Facebook geplaatst, gericht op de regio Waalre. De reacties op deze posts zijn eveneens als bijlage opgenomen. We merken echter op dat deze posts bijvangst zijn, en niet worden meegewogen in de resultaten van het onderzoek.

>>

¹ De omgevingsadressendichtheid of OAD is een maat voor stedelijkheid. Ze wordt in Nederland door het Centraal Bureau voor de Statistiek gebruikt. De omgevingsadressendichtheid van een adres is het aantal adressen binnen een cirkel van één kilometer rond dat adres. Per blok van 500 bij 500 meter wordt de OAD uitgerekend voor een (mogelijk fictief) adres in het midden van dat blok, en vervolgens toegekend aan alle adressen in dat hele blok.

Er zijn volgens deze definitie vijf graden van stedelijkheid:

1. zeer sterk stedelijk: meer dan 2500 adressen per km²
2. sterk stedelijk: 1500 – 2500 adressen per km²
3. matig stedelijk: 1000 – 1500 adressen per km²
4. weinig stedelijk: 500 – 1000 adressen per km²
5. niet stedelijk: minder dan 500 adressen per km²

De enquête bestond uit een vijftal vragen die de mate van empowerment van inwoners toetst op de onderdelen willen, kunnen en doen. Onderstaande tabel geeft de vragen weer en hun betrekking op de drie onderdelen van empowerment.

Vraag	Categorie	Subcategorie
<p>1. Als u zou moeten kiezen wanneer u uw woning aardgasvrij zou willen hebben, wat zou u dan kiezen?</p> <p>A. Zo snel mogelijk (binnen 5 jaar) B. Op korte termijn (tussen 5 en 10 jaar) C. Op middellange termijn (tussen 10 en 20 jaar) D. Op lange termijn (tussen 20 en 30 jaar) E. Liever nooit</p>	Willen	
<p>2. Bij het aardgasvrij maken van de woningen speelt de gemeente een belangrijke rol. Wat merkt u daar dit op moment van?</p> <p>A. De gemeente houdt me goed op de hoogte wat er bij aardgasvrij wonen staat te gebeuren B. Als ik een vraag over aardgasvrij wonen heb, krijg ik snel antwoord van de gemeente C. De gemeente weet wel wat over aardgasvrij wonen, maar echt niet alles wat ik wil weten D. De gemeente doet haar best, maar weet eigenlijk ook niet zoveel over aardgasvrij wonen E. Ik heb van de gemeente nog helemaal niets over aardgasvrij wonen gehoord</p>	Kunnen	Mentaal (informatie)
<p>3. Wie is de eigenaar van uw woning?</p> <p>A. Dat ben ik zelf, het is een koopwoning B. Ik huur mijn huis van een woningcorporatie C. Ik huur mijn huis van een particulier</p>	Doen	Autonomie
<p>4. Heeft u al over het aardgasvrij maken van uw woning nagedacht?</p> <p>A. Ik woon al aardgasvrij B. Ja, dat heb ik en ik ben er ook al daadwerkelijk mee bezig C. Ja, dat heb ik, maar ik ben afhankelijk van de verhuurder D. Ja, dat heb ik, maar ik heb besloten daar voorlopig niets mee te doen E. Nee, ik hoor het wel als ik daar iets mee moet</p>	Willen Kunnen Doen	
<p>5. Stel dat u uw woning zelf aardgasvrij zou (moeten) maken, waar bent u dan het meest mee geholpen?</p> <p>A. Kennis over alternatieven voor aardgas (warmtepomp, stadswarmte, zonneboiler, waterstof enzovoorts) B. Toegang tot financiële middelen (premies of subsidies vanuit de overheid, goedkope leningen enzovoorts) C. Experts die kunnen nagaan en/of duidelijk kunnen maken wat mogelijk is met mijn woning (ruimte voor een warmtepomp, aanwezigheid spouwmuur enzovoorts) D. Samenwerking met straat- en buurtgenoten, want samen gaat sneller en beter (is er bijvoorbeeld al een buurtvereniging, energiecoöperatie enzovoorts) E. Eigenlijk alle voorgaande punten</p>	Kunnen	

Figuur 2.01

Vraag 1 geeft inzicht in de wil van de respondent om aardgasvrij te willen gaan wonen en de daarbij gevoelde urgentie.

Vraag 2 geeft inzicht in de mate waarin de respondent op zoek is naar informatie bij de gemeente omtrent aardgasvrij wonen, in hoeverre de respondent de gewenste informatie krijgt van de gemeente en of de respondent op de hoogte wordt gehouden door de gemeente over de ontwikkelingen omtrent aardgasvrij wonen.

Vraag 3 vraagt naar de eigendomssituatie van de woning van de respondent en geeft daarmee inzicht in de mate van autonomie die de respondent mogelijk ervaart om zijn woning aardgasvrij te maken.

Vraag 4 geeft inzicht in de empowermentcategorie waarin de respondent zich bevindt. Woont de respondent al aardgasvrij? Wil de respondent wel aardgasvrij wonen maar zijn er factoren die hem hierin beperken? Of wil de respondent niet aardgasvrij wonen?

Vraag 5 achterhaalt wat de grootste beperking is om aardgasvrij te gaan wonen, bijvoorbeeld een gebrek aan kennis over de alternatieven, of toegang tot financiële middelen.

Deze korte enquête geeft inzicht in de mate van empowerment die inwoners ervaren met betrekking tot het aardgasvrij maken van hun woning. Ook maakt de enquête inzichtelijk welke beperkingen inwoners ervaren (hebben) in het proces richting een aardgasvrije woning.

Een beperking van de enquête is dat deze geen inzicht geeft in de onderliggende overwegingen die bij de respondent een rol spelen in de keuze om wel of niet aardgasvrij te gaan wonen. Waarom heeft de ene inwoner wel gekozen voor een aardgasvrije woning, terwijl een andere inwoner besloten heeft om nog niet aardgasvrij te gaan wonen? Deze antwoorden op deze vragen komen niet naar voren uit de enquête. Om dit inzichtelijk te krijgen zijn er diepte-interviews afgenomen onder de inwoners.

2.2 Diepte-interviews

De vervolgstap in onze methode bestond uit diepte-interviews, gericht op het achterhalen van achterliggende overtuigingen, motivaties en overwegingen van inwoners.

De inwoners die zijn benaderd voor een diepte-interview, zijn personen die een vergunning hebben aangevraagd voor het aardgasvrij maken van hun woning. Dit zijn personen uit de hoogste empowermentcategorie (wel willen, wel kunnen, wel doen). Inwoners die in de enquête hadden aangegeven dat zijn de overstap naar aardgasvrij niet gemaakt hebben, zijn ook benaderd voor een diepte-interview.

Om zoveel mogelijk inzicht te verkrijgen in beweegredenen om al dan niet van aardgas af te stappen, zijn ook mensen uit de eigen netwerken benaderd. Deze zijn niet allen woonachtig in Waalre, maar grotendeels wel in de regio Eindhoven.

Onderstaand ziet u de vragenlijst die is gebruikt en hoe onder meer de verschillende onderdelen van empowerment hierin zijn geoperationaliseerd.

Stap	Onderwerp	Wat
1.	Voorstellen	Happy Together en Facet Government doen in opdracht van het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving onderzoek naar waarom mensen al dan niet kiezen voor aardgasvrij wonen. Wij zijn 1 van de 4 bureaus die dit onderzoek doen. Akkoord vragen om gesprek op te nemen.
2a.	Gegevens	<ul style="list-style-type: none">- Naam, adres, woonplaats, e-mail, telefoonnummer- Leeftijd, huishouding (alleenstand, huishoudens zonder kinderen, huishoudens met kinderen), eigendomssituatie (koop. particuliere huur, huur woningcorporatie)Aardgasvrij situatie (van aardgas naar aardgasvrij, aardgasvrije nieuwbouw, aardgasvrij overwogen en niet gedaan)- Periode aardgasvrij (sinds)- Alternatieve warmtebron (aardwarmte, stadsverwarming, warmtepomp, anders)- Zonnepanelen: ja/nee
2b.	Zelfbeeld	<ul style="list-style-type: none">- Duurzaamheid op schaal 1 - 10- Economisch gedreven op schaal 1 - 10- Zingeving op schaal 1 - 10
3.	Ervaringen	Drie steekwoorden in volgorde van belangrijkheid
4.	Overwegingen	Drie steekwoorden in volgorde van belangrijkheid

>>

Stap	Onderwerp	Wat
5.	Willen	<p><i>Autonomie:</i> heeft u zelfstandig kunnen beslissen over aardgasvrij gaan wonen of had u 'toestemming' nodig (bijv. van een geldverstrekker)?</p> <p><i>Competentie:</i> Had u voldoende kennis, informatie en/of ervaringsgegevens om de keuze voor aardgasvrij te maken?</p> <p><i>Gemeenschapsgevoel:</i> hoe waren de reacties van burens, buurtgenoten, vrienden op uw keuze om aardgasvrij te gaan wonen?</p> <p><i>Impact:</i> Heeft het aardgasvrij gaan wonen u veel tijd gekost? bent u bij de overgang naar aardgasvrij wonen wel eens onzeker geweest over uw keuze?</p> <p><i>Keuze?</i> Heeft uw keuze voor aardgasvrij anderen geïnspireerd tot eenzelfde keuze?</p> <p><i>Zingeving:</i> Reactie op termen als 'rentemeesterschap', 'solidariteit" (met andere landen, met andere generaties)</p> <p><i>Veerkracht:</i> Hoe bent u met eventuele problemen tijdens de weg naar aardgasvrij omgegaan? Welke tips en aanbevelingen heeft u voor mensen die aardgasvrij wonen overwegen?</p>
6.	Kunnen	<p><i>Mentaal:</i> Wat was uw beeld van aardgasvrij wonen, de allereerste keer dat u daarvan hoorde? Hoe heeft u uw ideeën over aardgasvrijwonen vormgegeven of getoetst? Waar heeft u informatie en kennis vandaan gehaald over aardgasvrij?</p> <p><i>Menselijk:</i> door wie bent u beïnvloed in uw keuze van aardgasvrij (sociaal netwerk: burens, vrienden, verenigingen; professioneel netwerk: gemeente, bedrijven, adviseurs)?</p> <p><i>kunstmatig:</i> xxx</p> <p><i>Natuurlijk:</i> hoe heeft u rekening gehouden met isolatie, benodigdheden voor alternatieve warmtebron (warmtepomp, zonneboiler)?</p> <p><i>Monetair:</i> hoe heeft u aardgasvrij gefinancierd (subsidie, lening, hypotheek, spaargeld, anders)?</p>
7.	Doen	Wat heeft u bij u de doorslag gegeven om daadwerkelijk voor aardgasvrij te gaan?
8.	Afsluiten	Dank u wel voor uw tijd. Namens het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving mag ik u uitnodigen voor een gemeenschappelijke bijeenkomst met bewoners die hebben meegedaan aan dit onderzoek. Mag ik daartoe uw contactgegevens doorgeven?

Figuur 2.02

In het diepte-interview wordt de bewoner allereerst gevraagd naar een aantal (demografische) kenmerken. Denk hierbij aan leeftijd, huishouding en eigendomssituatie. Daarna wordt de bewoner gevraagd naar zijn of haar zelfbeeld op gebieden als duurzaamheid en economische gedrevenheid, en zijn of haar ervaringen met aardgasvrij wonen.

Vervolgens wordt de bewoner gevraagd naar zijn of haar overtuigingen, overwegingen en mogelijkheden in het proces naar een aardgasvrije woning. Wat waren de redenen van de bewoner om na te denken over een aardgasvrije woning? Door wie is de bewoner beïnvloed in zijn of haar keuze? Hoe is de bewoner aan de benodigde informatie gekomen? Wat zijn de zorgen van de bewoner (geweest)? Welke beperkingen heeft de bewoner ervaren in het proces?

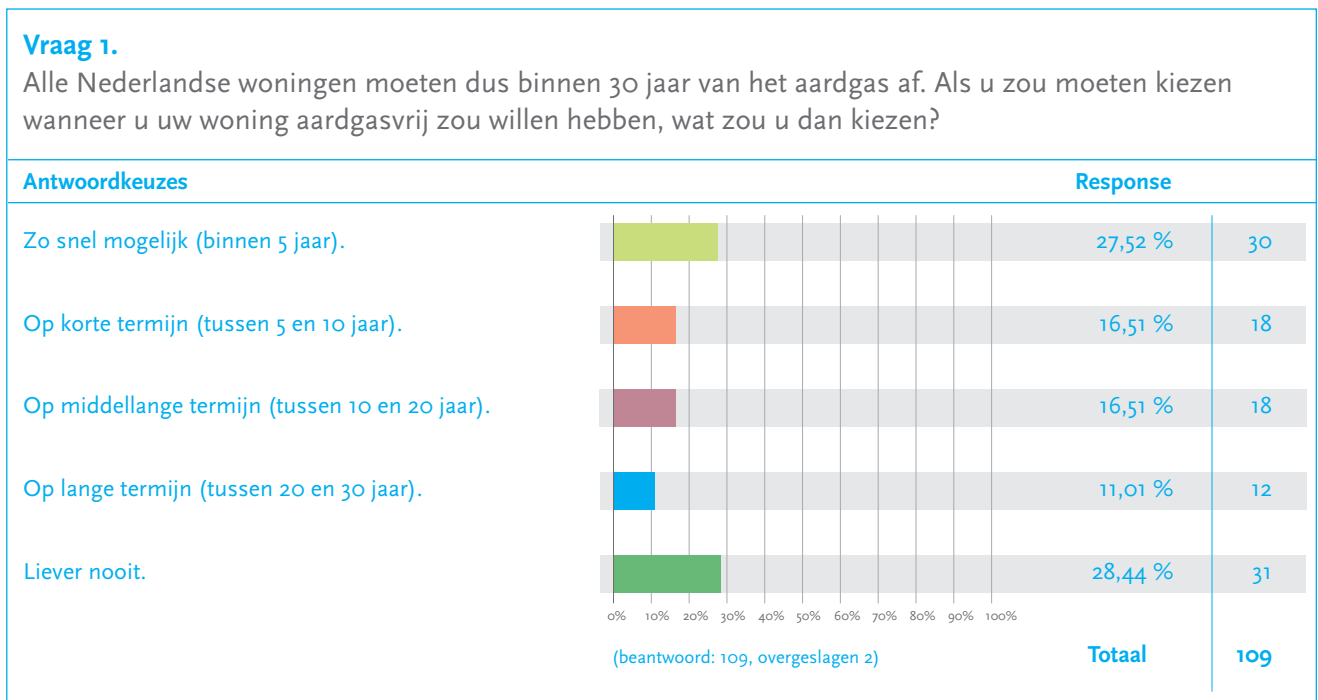
Door de antwoorden op deze vragen te koppelen aan het zelfbeeld van de bewoner kan een completer beeld geschetst worden van de onderliggende overtuigingen en motivaties van de bewoner om te gaan voor een aardgasvrije woning.

Een van de nadelen van het diepte-interview is de wijze waarop mensen benaderd zijn voor dit interview. Alle inwoners in Waalre die al aardgasvrij wonen zijn benaderd op basis van hun vergunningaanvraag, maar de mensen die een aardgasvrije woning wel overwogen hebben, maar hiertoe niet zijn overgestapt, worden alleen benaderd op het moment dat zij de enquête invullen. Hierdoor bestaat het risico dat de interviews geen representatief beeld schetsen. Verder bestaat het risico dat de reacties van de geïnterviewden gestuurd worden door de vraagstelling van de interviewer, waardoor niet alle overtuigingen en overwegingen van de bewoner aan het licht komen.

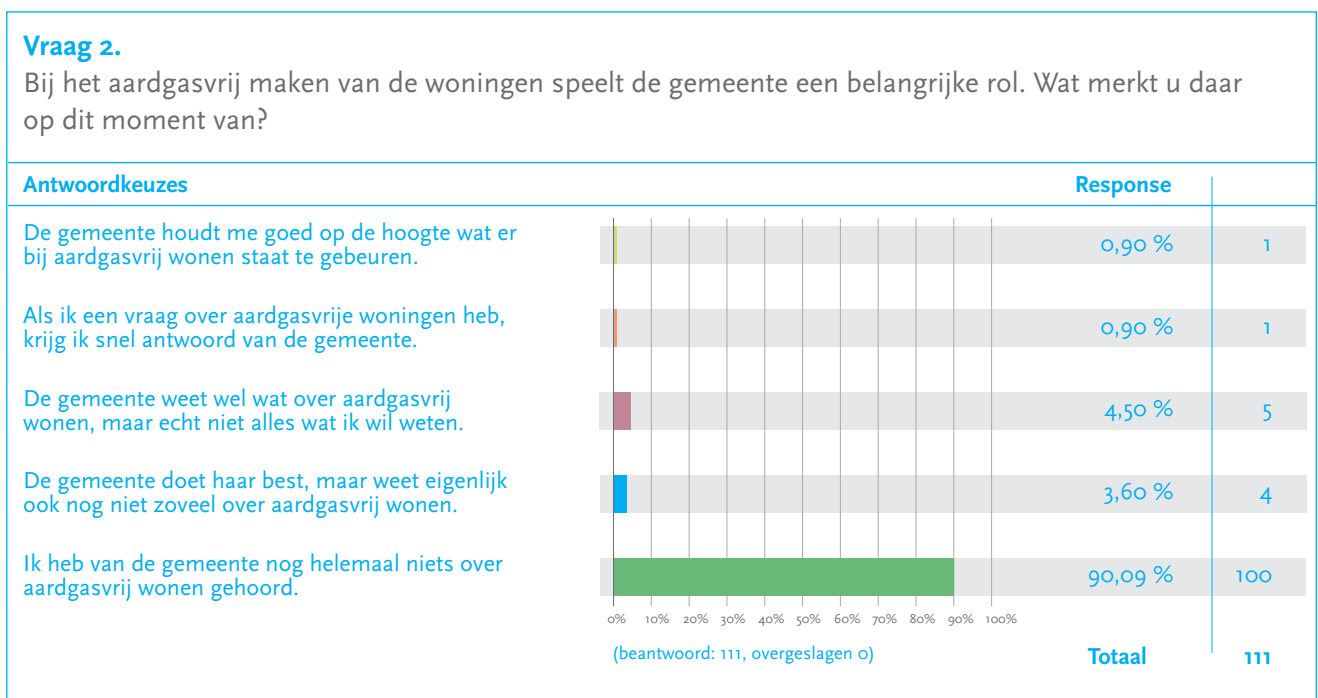
3. Resultaten

3.1 Enquête

Aan de enquête namen in totaal 111 respondenten deel. Niet alle respondenten hebben alle vragen beantwoord. Hieronder ziet u de algemene resultaten. Daarna maken we enkele kruisvergelijkingen tussen vragen uit de enquête om diepere inzichten te verkrijgen.

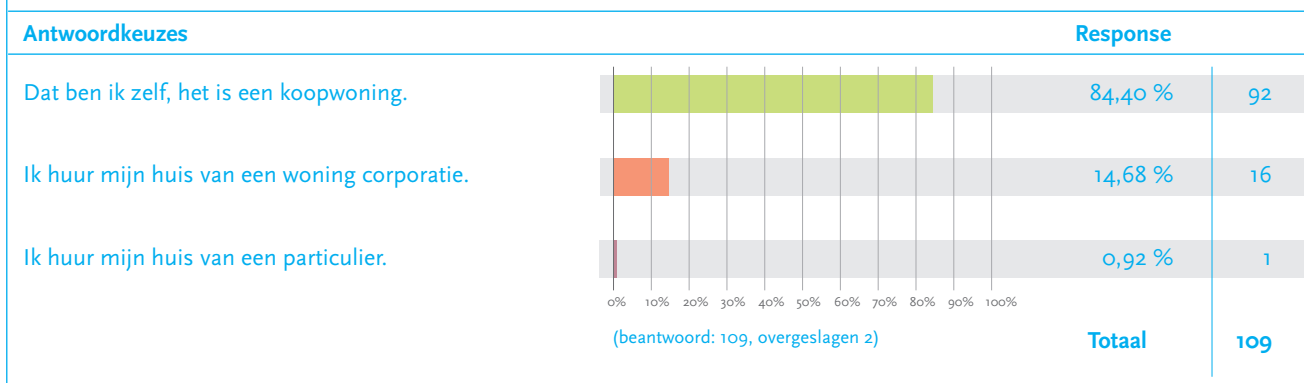
Figuur 3.01

Figuur 3.02

Vraag 3.

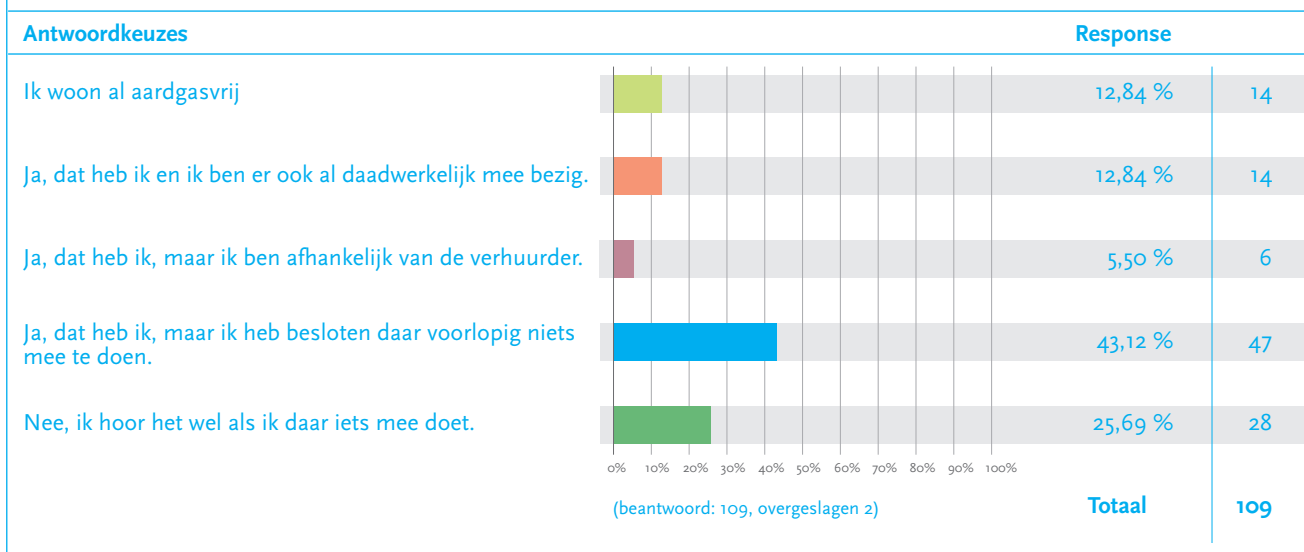
Alle gemeenten zijn bezig met het opstellen van een warmteplan. Daarin staat wat in welke wijk zou moeten gebeuren om aardgasvrij te worden. Daarbij is de eigendomssituatie van de woning van belang. Wie is de eigenaar van de woning?

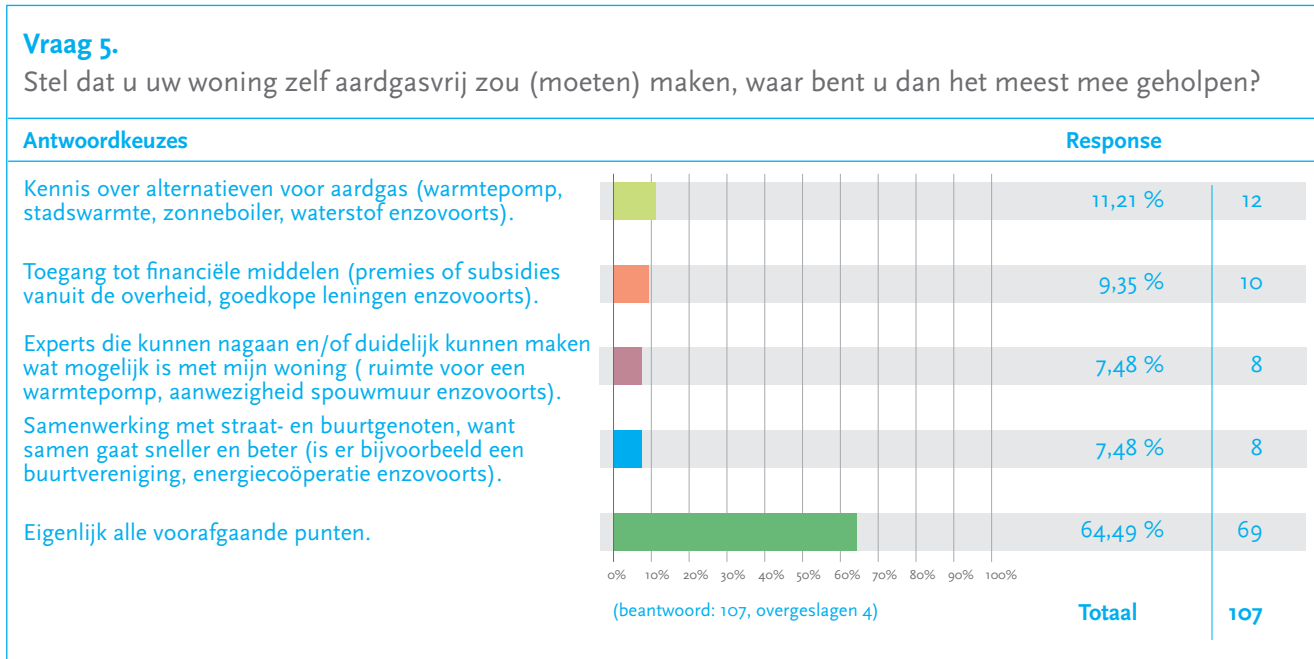
Figuur 3.03

Vraag 4.

Voor de gemeente is het prettig als bewoners zelf al ideeën hebben over aardgasvrij wonen. Bewoners kennen zelf hun huis natuurlijk het beste. Heeft u al over het aardgasvrij maken van uw woning nagedacht?

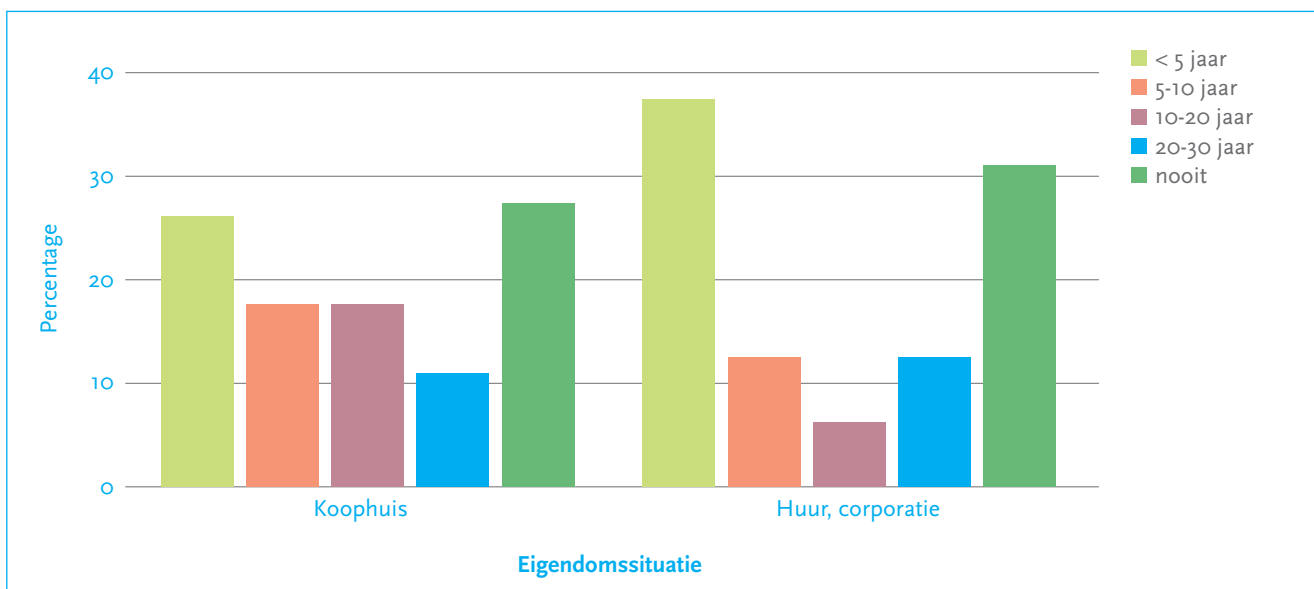

Figuur 3.04

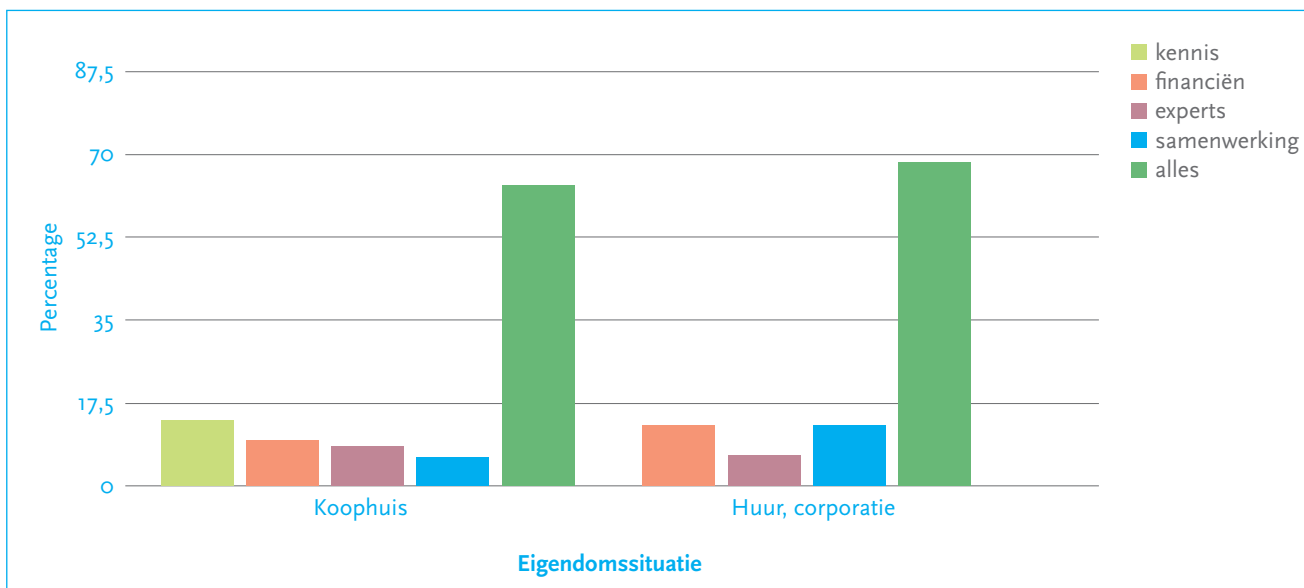
Figuur 3.05

Hoewel de antwoorden op de losse vragen uit de enquête soms een duidelijk beeld schetsen, geven zij geen antwoord op specifiekere vragen, zoals: “Wat zijn de belemmeringen die woningeigenaren ervaren bij het aardgasvrij maken van hun woning, en verschillen zij hierin van huurders?” Om meer inzicht te krijgen in de resultaten van de enquête, hebben wij ook gekeken naar een aantal antwoordcombinaties van respondenten. U vindt ze hieronder, ieder diagram voorzien van toelichting/conclusie.

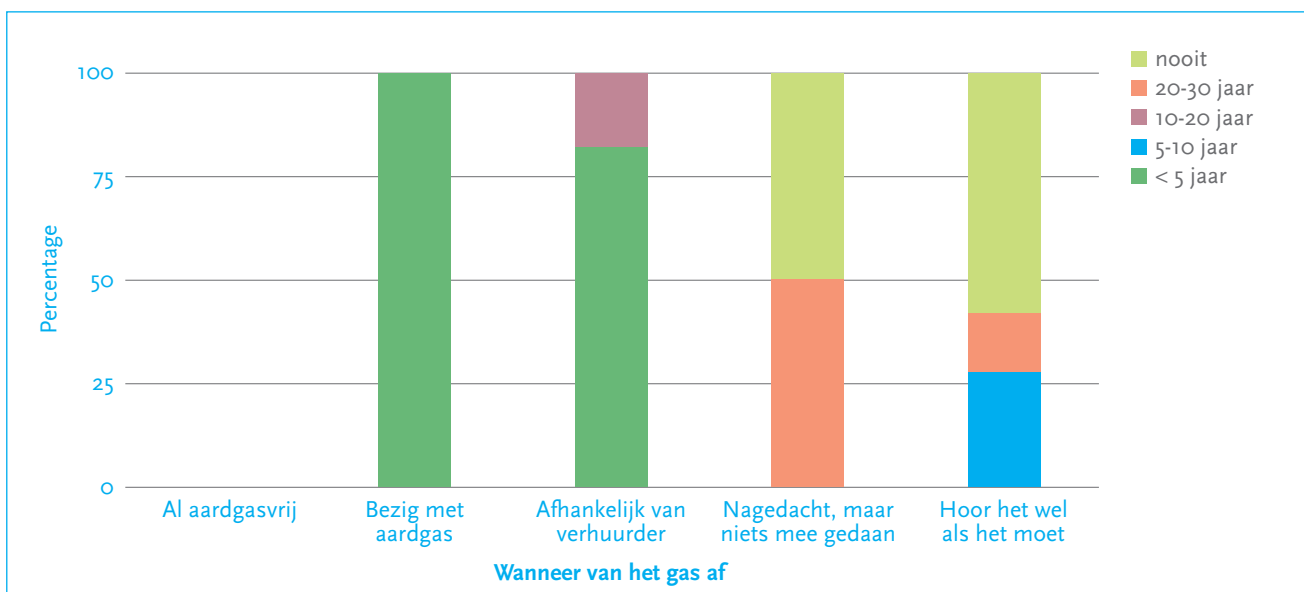
Figuur 3.06

Figuur 3.06 laat zien dat bewoners van huurwoningen (van een corporatie) relatief sneller van het gas af willen dan woningeigenaren. 50% van de huurders geeft aan het liefst binnen 10 jaar van het aardgas af te willen, meer dan 35% zelfs het liefst binnen 5 jaar. Bij woningeigenaren is dit respectievelijk 42% en 25%.

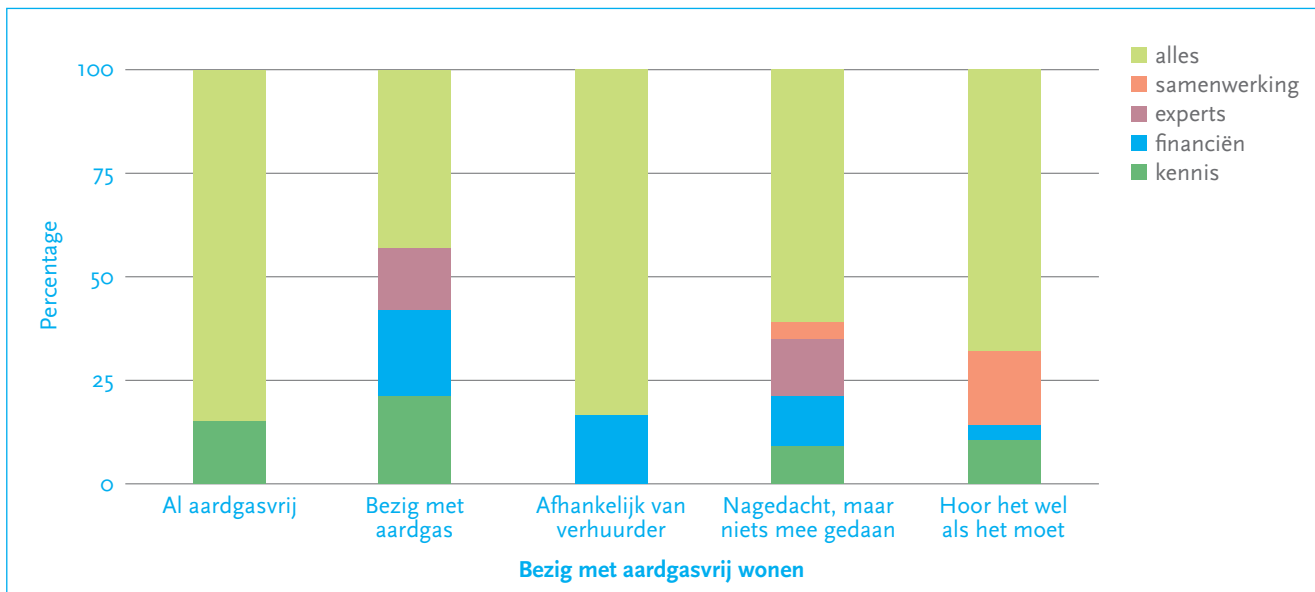
Figuur 3.07

Uit figuur 3.07 blijkt dat woningeigenaren andere specifieke behoeftes hebben dan huurders. Woningeigenaren hebben vaker dan huurders behoefte aan kennis over alternatieve warmtebronnen, waar huurders relatief meer behoefte hebben aan samenwerking met anderen. Het is echter wel overduidelijk dat verreweg de meeste mensen behoefte hebben aan ondersteuning op alle vlakken op het gebied van het aardgasvrij maken van hun woning.

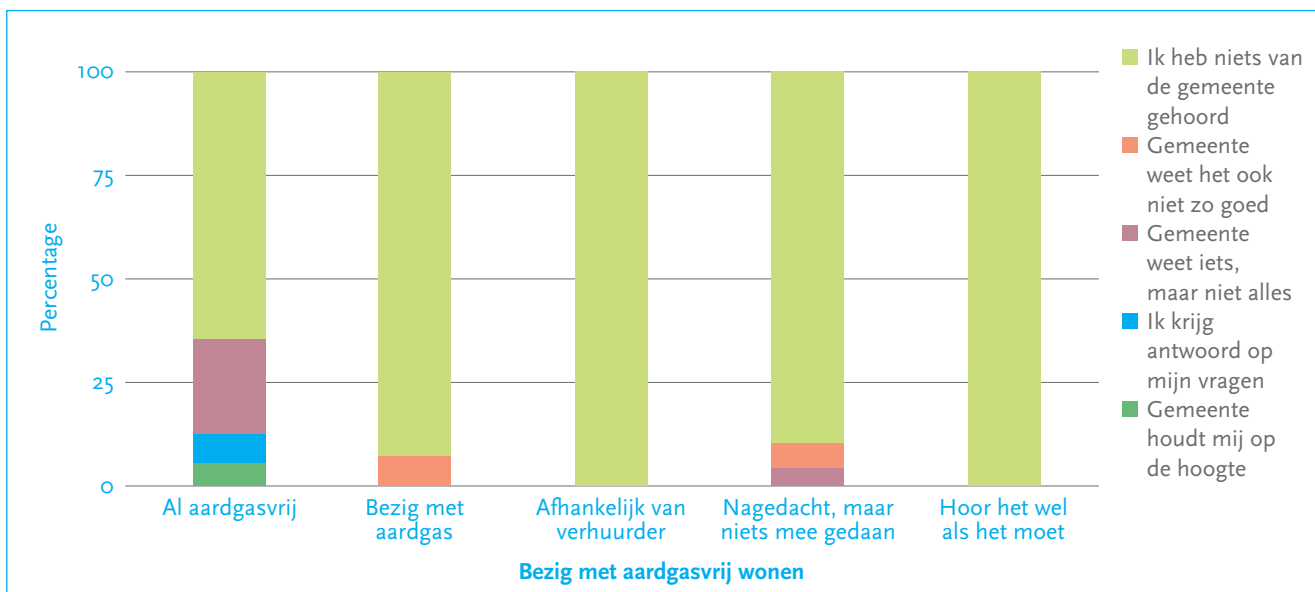
Figuur 3.08

Van de mensen die een huis huren van een corporatie en aangeven afhankelijk te zijn van de verhuurder om de overstap naar aardgasvrij te maken, geeft de overgrote meerderheid aan het liefst op korte termijn (<5 jaar) van het aardgas af te gaan (figuur 3.08).

Figuur 3.09

Figuur 3.09 laat zien dat mensen die al aardgasvrij wonen aangeven dat zij op alle vlakken graag meer ondersteuning gehad hadden. Mensen die nu bezig zijn met de transitie naar aardgasvrij wonen hebben meer specifieke vragen waar zij antwoord op willen. Echter, mensen die hebben nagedacht over aardgasvrij wonen, maar zijn afgehaakt, laten in hun antwoorden zien dat zij op alle gebieden graag meer ondersteuning hadden gehad.

Figuur 3.10

Uit figuur 3.10 blijkt dat de gemeente geen actieve rol inneemt in de transitie naar aardgasvrij wonen. Dat is allereerst af te lezen uit het feit dat verreweg de meeste respondenten aangeven dat zij niets gehoord hebben van de gemeente op het gebied van aardgasvrij wonen. Dit beeld wordt verder versterkt doordat alle inwoners die zich minder actief opstellen in deze transitie (antwoordmogelijkheden: “afhankelijk van verhuurder” en “hoor het wel als het moet”) aangeven nog niets gehoord te hebben van de gemeente. Van de mensen die wel actief mee bezig zijn (geweest) met de transitie, is er een enkeling die wel contact hebben gehad met de gemeente, maar dan nog heeft 50%-90% van de mensen in deze groepen ook geen informatie gekregen van de gemeente.

3.2 Enquête empowerment

In de online enquête hebben wij het begrip ‘empowerment’ geoperationaliseerd met een vijftal vragen (figuur 3.11). Drie van deze vijf vragen hebben wij gekoppeld aan de empowermentcategorieën uit uw offerte aanvraag.

Empowermentcategorie	Vraag 1	Vraag 3	Vraag 4
WEL willen, WEL kunnen en OOK doen	Antwoord 1, 2, 3 of 4		Antwoord 1 of 2
WEL willen, WEL kunnen maar NIET doen	Antwoord 1, 2, 3 of 4	Antwoord 1	Antwoord 4 of 5
NIET willen, WEL kunnen	Antwoord 5	Antwoord 1	Antwoord 4 of 5
WEL willen, NIET kunnen	Antwoord 1, 2, 3 of 4	Antwoord 2 of 3	Antwoord 3, 4 of 5
NIET willen, NIET kunnen	Antwoord 5	Antwoord 2 of 3	Antwoord 3, 4 of 5

Figuur 3.11

Dat zorgt voor de volgende verdeling:

Empowermentcategorie	Aantal
WEL willen, WEL kunnen en OOK doen	26
WEL willen, WEL kunnen maar NIET doen	40
NIET willen, WEL kunnen	25
WEL willen, NIET kunnen	10
NIET willen, NIET kunnen	6

Figuur 3.12

In totaal zijn dit 107 respondenten. Daarnaast zijn er nog 4 respondenten die bij vraag 1, 3 en/of 4 geen antwoord gegeven hebben, hetgeen het totaal op 111 brengt.

Uit deze tabel blijkt dat de grootste hobbel voor het niet-aardgasvrij gaan wonen is het ‘niet doen’, gevolgd door ‘niet willen’ en ‘niet kunnen’. Het te ontwikkelen instrumentarium dient aan te sluiten bij deze volgorde. Dus niet uitsluitend een financieel instrument (zachte lening, subsidie) of technische informatie, maar veeleer instrumenten uit de gedragsleer om mensen de goede kant op te bewegen (peer-to-peer influencing en dergelijke).

3.3 Diepte-interviews

In totaal zijn er 10 diepte-interviews afgenomen. Vijf daarvan betrof bewoners die al aardgasvrij wonen, vijf betrof bewoners die niet aardgasvrij wonen. De uitgewerkte en geanonimiseerde interviews vindt u in de bijlage.

Onderstaand worden de diepte-interviews op hoofdlijnen geanalyseerd. Per vraag, uit figuur 2.02, wordt hierbij een onderscheid gemaakt tussen 'aardgasvrije bewoners' en 'niet-aardgasvrije bewoners'.

Vraag 2a: Gegevens

Aardgasvrije bewoners

Vier bewoners zijn eigenaar van hun woning, één bewoner huurt van een beleggingsmaatschappij. Alle bewoners wonen in een aardgasvrije nieuwbouwwoning, waarvan één een tiny house. Twee bewoners hebben een waterwarmtepomp, één bewoner een aardwarmtepomp, één bewoner een warmtewisselaar en de eigenaar van het tiny house beschikt over een warmtepompboiler, palletkachel en infraroodpaneel. Vier bewoners beschikken over zonnepanelen, drie daarvan spelen hiermee quitte. Bij de vijfde bewoner zijn zonnepanelen in bestelling. De gemiddelde leeftijd van de bewoners is ongeveer 60 jaar.

Niet-aardgasvrije bewoners

Alle bewoners zijn eigenaar van hun pand. Eén bewoner beschikt over alternatieve warmte in de vorm van zonnepanelen en zonnecollectoren, gekoppeld aan de CV-ketel. Op één na hebben alle bewoners zich al wel georiënteerd op aardgasvrij wonen/alternatieven warmtebronnen, maar schuiven de beslissingen voorsnog voor zich uit. De factor geld speelt hierbij een rol, eveneens als de vraag 'wat de gemeente in de toekomst gaat doen' (er is nog teveel 'beweging'). Eén bewoner verhuist binnenkort naar een aardgasvrije woning. De gemiddelde leeftijd van de bewoners is ongeveer 45 jaar.

	Aardgasvrij	Niet-aardgasvrij
Leeftijd	85, 71, 45/65, 50, 65	66, 65, 44, 39, 25/45
Huishouding	Samenwonend, geen kinderen in huis/samenwonend, zonder kinderen/alleenstaand/alleenstaand/samenwonend	Getrouwd, geen kinderen in huis/getrouwd, geen kinderen in huis/getrouwd, 2 kinderen in huis/getrouwd, 2 kinderen in huis/samenwonend, 2 kinderen in huis
Eigendomssituatie	Eigenaar pand/eigenaar pand/gekocht als eerste koper/eigenaar tiny house/huur (beleggingsmaatschappij)	Eigenaar pand/eigenaar pand/eigenaar pand/eigenaar pand/koopwoning
Aardgasvrijssituatie	Aardgasvrije nieuwbouwwoning (enige in woonproject)/gebouwd en gekocht als aardgasvrije woning/aardgasvrije nieuwbouwwijk (deels koop, deels huur)/aardgasvrije nieuwbouw/aardgasvrije nieuwbouw	Niet/niet/niet/niet/niet
Periode aardgasvrij	2014/2019 (oplevering 2012)/2014/bijna 1 jaar/4 maanden	N.v.t.
Alternatieve warmte	Aardwarmtepomp/elektriciteit (warmtewisselaar)/waterwarmtepomp/palletkachel, infraroodpaneel en warmtepompboiler/waterwarmtepomp (niet gedeeld)	Zonnepanelen, zonnecollectoren gekoppeld aan CV
<i>Figuur 3.13</i>		

Vraag 2b: Zelfbeeld

Aardgasvrije bewoners

Op één bewoner na, geven deze bewoners zichzelf een hoog cijfer op **duurzaamheid** (gemiddeld een 7,8). Ze scheiden afvalstromen, maken bewust (geen of minder) gebruik van vervoersmodaliteiten (auto, trein, vliegtuig), nemen hun eigen tas mee naar de supermarkt, kopen producten met zo min mogelijk verpakkingen, eten minder vlees, zijn vegetarisch of kopen energiezuinige producten. Eén persoon omschrijft zichzelf als 'geen milieurakker', maar wel geïnteresseerd in een bewuste lifestyle met een zo klein mogelijke ecologische footprint.

In het algemeen geven deze bewoners zichzelf een (fors) lager cijfer op **economische gedrevenheid**, maar economische motieven spelen zeker wel een rol. Voor de ene bewoner omdat het pensioen niet al te breed is en er dus zoveel mogelijk op de kosten moet worden gelet, voor de andere bewoner juist omdat 'geld eigenlijk geen rol speelt:

we hebben het best wel luxe'. Het algemene beeld is dat economische motieven dus voor iedereen een (andere) rol kunnen spelen, maar bij deze groep ondergeschikt zijn aan motieven op het gebied van duurzaamheid.

Als het gaat om het zelfbeeld van deze groep voor wat betreft **zingeving** ('rentmeesterschap' over de aarde) wordt door drie van de vijf bewoners niet expliciet een antwoord gegeven. Hun zelfbeeld zit waarschijnlijk verdisconteerd in hun antwoorden op de vragen over hun duurzame en economische gedrevenheid. Wij concluderen dat deze bewoners zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid naar aarde en medemens. Twee bewoners waren hierin wel heel expliciet. Eén bewoner zag duurzaamheid als een 'nieuwe religie' waardoor zij werd geïnspireerd. Een andere bewoner zag 'zingeving' breder, namelijk in termen van onafhankelijkheid en niet gevangen zitten in structuren.

Niet-aardgasvrije bewoners

Opvallend is dat deze groep zichzelf eveneens een hoog cijfer geeft op gedreven door **duurzaamheid** (7,2), maar er toch een ander beeld ontstaat.

Deze groep zegt van zichzelf dat ze wel (willen) proberen duurzamer te leven. Eén persoon zag zichzelf als 'middenmoot' op milieugebied. Andere kwalificaties die voorbij kwamen: ik kijk eerst naar prijs, dan naar 'groen'; ik doe het meer voor eigen gewin; ik doe het, maar niet overdreven. Duurzame maatregelen bij deze groep waren vooral praktisch en kostenbesparend: afval scheiden (dat is bij vrijwel alle gesproken bewoners overigens volledig ingeburgerd), LED-verlichting, de auto laten staan, voorkomen van voedselverspilling/economischer boodschappen doen, minder vlees consumeren en op tijd uitschakelen van verwarming en lampen. Een bewoner gaf hetzelfde beeld als het beeld uit de groep aardgasvrije bewoners. Deze bewoner verhuist dan ook binnenkort naar een aardgasvrije woning.

Het zelfbeeld op het gebied van **economische gedrevenheid** laat het gemiddelde cijfer van 5,3 zien, maar dit cijfer is vertekend omdat een bewoner die binnenkort een gasvrije woning betreft, zichzelf het cijfer 2 gaf. Wat opvalt zijn de kritische geluiden uit deze groep op de fenomenen 'duurzaam', 'groen' en 'biologisch (vanuit een breder, maatschappelijk economisch perspectief)'. Er wordt regelmatig verwezen naar 'de overheid' ("De overheid neemt haar zaken niet zo serieus als dat wel gevraagd wordt aan burgers"). Ook wordt verwezen naar de 'aardgas-situatie' in Duitsland of de kerncentrale vlak over de grens in België: "Hoe duurzaam is dat dan?" In het algemeen is het beeld bij deze groep: kosten(besparingen) gaan voorop. Als prijs en product gelijkwaardig zijn, dan wordt gekozen voor het 'groenere alternatief'. Anders niet.

Over het zelfbeeld **zingeving** bij deze bewoners: de score is een 7. De antwoorden op deze vraag zijn beduidend korter: men is zich bewust en wil best wel 'een steentje bijdragen' aan een betere en schonere wereld, maar een kritische houding en eigenbelang gaan toch wel voorop. Wel komen woorden als 'schuldgevoel' voor of zinnigjes als "Ik zou wel meer willen/moeten doen, maar kies uiteindelijk toch voor mezelf."

Vraag 3: Ervaringen met aardgasvrij wonen

Aardgasvrije bewoners

Zonder uitzonderingen hebben deze bewoners positieve ervaringen met aardgasvrij wonen en het gebruik van hun alternatieve warmtebron. Meest gehoord: Weinig problemen, veilig, nauwelijks onderhoud, geen herrie van een ketel, er verandert niets, aardgas nog niet gemist, fijne vloerverwarming, koel in de zomer, koken op inductie is prettig. Nadelen worden ook genoemd: de traagheid van het systeem en de (te hoge) temperatuur op de slaapkamer.

Niet-aardgasvrije bewoners

Het spreekt voor zich dat deze groep geen ervaring heeft met aardgasvrij wonen. Een bewoner, die binnenkort verhuist naar een aardgasvrije woning, vond evenwel het verzamelen van goede informatie een groot probleem. Ze had gedacht dat er meer en makkelijker te verkrijgen informatie zou zijn, bijvoorbeeld via de overheid. “Maar die weten helemaal niets. Daar hoef je geen ondersteuning van te verwachten.” Een andere bewoner heeft een schoonzus die in een aardgasvrij woningproject gaat wonen en typeerde het als volgt: “Ik vind het nog wel een geitenwollen sokken omgeving, maar ik ben er wel over gaan nadenken.”

Vraag 4: Overwegingen met betrekking tot wel/niet aardgasvrij wonen

Aardgasvrije bewoners

Vier van de vijf bewoners betrokken een nieuwe koopwoning die aardgasvrij is opgeleverd. Daarbij werd de keuze voor de woning primair ingegeven door de locatie (provincie, dorp, wijk) en secundair door het huis zelf. Het feit dat de woning aardgasvrij werd opgeleverd, ‘was mooi op de koop toe’. Eén van de bewoners die wij gesproken hebben, had zich ook eerst ingeschreven voor nieuwbouw, maar heeft vervolgens wel bij de makelaar aangedrongen om hun woning aardgasvrij te maken. Maar in het algemeen het leek er niet op dat deze bewoners zich hadden verdiept in de aanschaf van een specifiek aardgasvrije woning. De laatste bewoner (van een tiny house) had dit bewust wel gedaan. Zijn belangrijkste overwegingen m.b.t. de keuze voor aardgasvrij waren het milieu, het feit dat aardgas eindig is, een andere levensstijl/kleinere footprint, het gemak van overstappen, subsidie en het feit dat er meerdere alternatieven zijn.

Niet-aardgasvrije bewoners

Bij niet-aardgasvrije bewoners is het beeld welke overwegingen een rol hebben gespeeld, gecompliceerder. De redenen om nog niet over te stappen, liggen voornamelijk in de (forse/gepercipieerde) investeringskosten, gekoppeld aan onzekerheden veroorzaakt door gebrek aan informatie over de alternatieven en over de gemeentelijke plannen met de wijk of woning. “Het is niet logisch om nu zelf te investeren als je over een paar jaar kunt meeliften met een keuze van de gemeente.” Het gebrek aan informatie zorgde er bij één van de bewoners voor om toch maar een nieuwe CV ketel te kopen, toen de oude het begaf. Het beeld bij aardgasvrij wonen zelf, was overigens positief. Financieel aantrekkelijk, comfortabel. Een bewoner was kritisch over de vraag of aardwarmte ook in de toekomst duurzaam zal blijven.

Vraag 5: Willen

Aardgasvrije bewoners

Drie van de vijf gesproken bewoners hadden, zo was onze indruk, niet zoveel 'te willen'. Het feit dat hun nieuwbouwwoning aardgasvrij was, was voor hen niet doorslaggevend. Ze waren bovendien relatief snel overtuigd door een persoonlijk adviseur van de beleggingsmaatschappij of door een financieel adviseur. De kosten speelden overduidelijk geen rol en de behoefte aan meer informatie was niet groot. Bovendien zijn de uiteindelijke ervaringen met aardgasvrij zonder uitzondering positief. Zo positief zelfs, dat een paar bewoners behoefte had aan wat 'missiewerk' naar volwassen en uitwonende kinderen en bekenden over 'duurzaam leven'. Vrienden komen ook wel kijken om het zelf te ervaren. "Maar we drukken echt niet door, hoor." Bij één van de bewoners werd duidelijk dat deze al heel ver in de doen-fase was, gedreven door een krachtige innerlijke motivatie/purpose als 'onafhankelijkheid', maar daarbij werd gefrustreerd door de mogelijkheid daartoe: "Nederland en haar instituten functioneren heel rigide. We zijn niet ingericht om anders te denken of anders te doen."

Vraag 6: Kunnen

Aardgasvrije bewoners

Drie van de vijf ondervraagde bewoners hadden niet echt een beeld bij aardgasvrij wonen, totdat een aardgasvrije woning in beeld kwam. Op dat moment was het beeld: 'kan ik dan wel koken?', huiverigheid over de technische (on)mogelijkheden en eventuele geluidsoverlast.

De zoektocht naar informatie gebeurde grotendeels op internet en leverde veel moeite op met het begrijpen van de gecompliceerde informatie, twijfel over de betrouwbaarheid van informatie van leveranciers, ergernis over het gebrek aan informatie van de overheid en verbazing en

Niet-aardgasvrije bewoners

Deze groep 'wil' pas overstappen van aardgas naar alternatieve warmtebronnen, als ze zichzelf, door eigen ervaring, door vergelijkend onderzoek en dus door inzicht, ervan hebben overtuigd dat het (primair) financieel haalbaar is, (secundair) op den duur beter is voor hun eigen portemonnee en (tertiair) dat er, op kortere of langere termijn, geen betere alternatieven beschikbaar komen, zowel financieel als milieutechnisch. Al met al ontstond bij ons de indruk dat deze bewoners, door gebrekkige hulp en informatie, uit noodzaak maar zelf 'expert' is geworden en de beslissing om over te stappen bewust en weloverwogen voor zich uitschuift. Dat wil niet zeggen dat deze groep uitsluitend 'bedrijfseconomisch' kijkt: "Ik volg het en vind het mooi om te zien dat zes jaar geleden klimaat iets was voor de linkse elite, maar dat het nu echt realiteit is."

wantrouwen over de bijkomende kosten ("We zijn echt even gaan kijken of dat wel normaal was." "Ik heb nog steeds het gevoel dat we hierin zijn belazerd."). In het algemeen deden geldverstrekkers niet moeilijk over de financiering, omdat deze een waardevermeerdering voor het huis zou betekenen. Eén bewoner is uiteindelijk overtuigd door een cursus en door persoonlijk advies van een expert. Eén persoon had al wel een beeld van aardgasvrij wonen via een dochter en de bewoner van een tiny house heeft veel zelf opgezocht op internet en is gaan praten met bewoners uit het betreffende, aardgasvrije woonproject.

Niet-aardgasvrije bewoners

Deze groep van bewoners had, naar ons idee, de keuze om (vooralsnog) niet van aardgas af te stappen, zeer bewust en zeer weloverwogen gemaakt. Ze hadden zich door eigen ervaring, contacten hierover met familie, door eigen research op internet en door persoonlijke contacten met leveranciers en ervaringsdeskundigen (mensen die al gasvrij wonen) goed laten informeren en zelf een

kosten/baten-analyse gemaakt. De afweging werd slechts heel weinig beïnvloed door een negatief beeld van aardgasvrij wonen (traagheid systeem, herrie, twijfels over de duurzaamheid) maar grotendeels door redenen van investering of persoonlijke levensfase. Opvallend was dat alle bewoners zich zeer goed hadden geïnformeerd, maar dat niemand informatie had gezocht bij de gemeente.

Vraag 7: Doen

Aardgasvrije bewoners

De doorslag om uiteindelijk de overstap te maken naar aardgasvrij wonen, werd voor vier van de vijf bewoners ingegeven door advies 'van buitenaf'. Eén van de bewoners geeft aan zelf alle informatie te hebben gezocht, ook over alle subsidie-regelingen, en geen bruikbare informatie te hebben ontvangen van de gemeente. Uiteindelijk is deze

persoon in Tsjechië uitgekomen om zich (in bredere zin) te laten adviseren over duurzaam wonen in, in dit geval, een tiny house.

Niet-aardgasvrije bewoners

Niet van toepassing op deze groep van bewoners.

4. Conclusies

4.1 Diepte-interviews en enquête

Op basis van de online enquête en de diepte-interviews die wij hebben gehouden, menen we een aantal voorzichtige conclusies te mogen trekken. Voorzichtig, omdat de steekproef klein en niet representatief was om algemeen geldende uitspraken te kunnen doen over de totale populatie (aantal inwoners van Waalre). Daarentegen geven de diepte-interviews, gecombineerd met de resultaten van de enquête, naar onze mening wel een interessant en leerzaam beeld van beide subdoelgroepen (aardgasvrij en niet-aardgasvrij).

Wij zullen dit beeld schetsen aan de hand van de drie onderzoeksvragen uit uw offerte-aanvraag.

1. Welke overwegingen/onderwerpen/kwesties/thema's speelden bij bewoners bij het wel of niet aardgasvrij maken van hun woningen?

Aardgasvrije bewoners

Het beeld van deze doelgroep willen wij van meet af aan graag nuanceren. In de groep van vijf aardgasvrije bewoners die wij hebben gesproken, waren er slechts twee (waarvan één op dit moment nog aardgas heeft en binnenkort verhuist) die doelbewust hebben gekozen voor een aardgasvrije woning en dus ook het volledige proces om dit te realiseren, hebben doorlopen. We hopen dan ook van harte dat de overige onderzoeksbureaus meerdere bewoners uit deze categorie hebben gesproken, zodat wij onze voorlopige conclusies kunnen toetsen.

Drie van de vijf bewoners die wij hebben gesproken hebben niet doelbewust gekozen voor een aardgasvrije woning, ook nooit overwogen, maar kozen primair voor locatie en woning. Het waren met name deze personen die hoog scoorden op het aspect 'duurzaamheid' in hun zelfbeeld. Wij hebben daarom het vermoeden dat deze personen hun zelfbeeld achteraf wellicht iets hebben bijgesteld en, omdat hen ernaar werd gevraagd, hun duurzaamheidsmotieven hebben 'aangedikt'. Deze lichte vorm van cognitieve dissonantie in het beslissingsproces maakt dit 'type' bewoners wel uitstekend geschikt als pleitbezorgers voor aardgasvrij wonen, enerzijds versterkt door hun -in het algemeen- goede ervaringen met aardgasvrij wonen en het feit dat zij het verworven comfort ook niet noodzakelijkerwijs hoefden af te zetten tegen de kosten (al riepen die kosten wel verbazing en twijfel op).

Voor de bewoners die wél doelbewust hebben gekozen voor aardgasvrij en dus ook het beslissingsproces hebben doorlopen, werden de overwegingen voornamelijk ingegeven door intrinsieke motivaties om het in het leven 'anders te willen doen', 'onafhankelijk' te zijn, 'gezonder en beter te kunnen leven' en 'een zo klein mogelijke footprint te hebben.' Deze nadrukkelijke drive om onafhankelijk en zelfvoorzienend te zijn, uit zich ook in bijvoorbeeld de aanleg van een eigen moestuin voor het verbouwen van groenten, verminderen van bezittingen, geen hypotheek of externe financieringen, de wens water- en rioolvoorzieningen in eigen beheer te nemen en hergebruik van materialen in en om het huis.

Niet-aardgasvrije bewoners

Uit de resultaten van de diepte-interviews blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de bewoners van een aardgasvrije woning 60 jaar is. Bewoners van een niet-aardgasvrije woning zijn gemiddeld jonger, 45 jaar. Deze laatste groep geeft ook aan dat geld een grotere rol speelt in hun overwegingen (zowel in het dagelijks leven, als in de keuze om nog niet te kiezen voor een aardgasvrije woning) dan bewoners van een aardgasvrije woning.

Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat de bewoners van een aardgasvrije woning financieel onafhankelijker zijn dan de bewoners van een niet-aardgasvrije woning. De meeste bewoners van een aardgasvrije woning zijn met pensioen en zij hebben geen kinderen in huis wonen waar zij zorg voor dragen. Mogelijk hebben zij de hypotheek van hun (vorige) woning al afbetaald.

De bewoners van een niet-aardgasvrije woning hebben over het algemeen kinderen in huis wonen waar zij zorg voor dragen, en hun gemiddeld jongere leeftijd maakt dat zij minder lang de mogelijkheid hebben gehad om de hypotheek op hun huis af te betalen en financieel onafhankelijk te worden.

De bewoners in dit onderzoek die nog niet zijn overgestapt op aardgasvrij wonen, kijken calculerend en overwogen de kat uit de boom. De bewoners die wij hebben gesproken, hadden zich al wel (de één meer dan de ander) op aardgasvrij wonen georiënteerd, bijvoorbeeld toen de keuze opeens actueel werd (een CV ketel die het begaf) of door ervaringen van vrienden of familieleden. Geen van allen had zwaarwegende argumenten tegen aardgasvrij wonen en was positief over alternatieve warmtebronnen in het algemeen, maar overwegingen op het gebied van financiën, onduidelijke of elkaar tegensprekende informatie en de onzekere plannen van de overheid hielden hen tegen. Het leek ons dat deze groep bewoners iets reëler en vanuit een bredere maatschappelijk/economische oriëntatie keek naar het hele fenomeen duurzaamheid en energietransitie en zich niet zomaar liet overtuigen van nut en noodzaak.

Vanuit die bredere oriëntatie was bij deze groep ook zeker een kritische houding en ook enige weerstand te bespeuren naar de (inactieve) rol van de gemeente of de overheid, veroorzaakt door gebrek aan kennis en informatie van die zijde en de vraag aan de burger om duurzaam te leven, maar zelf onvoldoende met kennis van zaken handelen om dat ook daadwerkelijk mogelijk te maken. Of de initiatieven van burgers op dat gebied niet serieus nemen en soms zelfs bureaucratisch tegenwerken.

Naar ons idee kan deze doelgroep uitsluitend over de streep worden getrokken naar aardgasvrij als 'de markt' zich enigszins heeft gestabiliseerd en als landelijke en lokale overheden duidelijke en consistente kaders stellen en deze ook pro-actief communiceren. En niet met een appèl op 'duurzaam denken en doen'. Bij deze doelgroep ontbreekt naar ons idee deze intrinsieke motivatie om daadwerkelijk gedragsverandering naar aardgasvrij wonen te veroorzaken. Het feit dat deze groep in een andere leeftijdscategorie valt gemiddeld en dat de meeste van hen kinderen in huis hebben wonen, ontbreekt het hen waarschijnlijk ook aan de financiële onafhankelijkheid die de eerste groep wel heeft, doordat zij hun hypotheek hebben afbetaald en hun kinderen op eigen benen staan.

2. Waarom waren de genoemde overwegingen van belang voor de bewoner?

Aardgasvrije bewoners

Binnen de doelgroep aardgasvrije bewoners hebben wij twee subcategorieën aangetroffen. Enerzijds bewoners voor wie een aardgasvrije woning, naast locatie en het huis zelf, althans naar ons idee een prettige bijkomstigheid was. Daarnaast bewoners die doelbewust en intrinsieke gedreven kozen voor aardgasvrij wonen.

Voor de eerste subcategorie blijkt vooral dat hun positieve ervaringen met aardgasvrij wonen, in retrospect, hun zelfbeeld als het gaat om hun duurzame gedrevenheid, positief heeft beïnvloed en zij ambassadeur zijn geworden voor aardgasvrij wonen. 'Het belang' wordt hier dus vooral *achteraf* zichtbaar.

De andere subcategorie is 'radicaler' van aard. Hen gaat het vooral om onafhankelijkheid, zelfvoorzienendheid en in het algemeen de uitdrukkelijke wens om uit het systeem te stappen. Het behoeft weinig betoog dat het belang voor hen van meet af aan zeer groot is.

Uiteraard zullen er op geaggregeerd niveau (landelijk) nog veel meer subcategorieën te ontdekken zijn, ieder met eigen meer of minder zwaarwegende belangen.

Niet-aardgasvrije bewoners

Eén van de beperkingen van onze onderzoeksmethode, is dat we geen bewoners hebben gesproken die het onderwerp ‘aardgasvrij wonen’ volstrekt niet interesseert of bezighoudt. Deze groep heeft namelijk logischerwijs niet gereageerd op onze oproep. Wellicht dat één van de andere bureaus een techniek als straatinterview heeft toegepast, waarbij deze categorie wél aan het woord kwam.

Voor wat betreft de groep niet-aardgasvrije bewoners die wij in het kader van dit onderzoek hebben gesproken, kunnen we stellen dat een gebrek aan persoonlijk overtuigend inzicht en financiën hen ervan heeft weerhouden om een overstap naar aardgasvrij wonen te maken. Voor deze groep, die zich maatschappelijk wellicht wat breder oriënteert en beschikt over een kritisch vermogen, was dit van groot belang. Zij hadden zich wel met het onderwerp beziggehouden, naar bewust ‘nee, nu nog niet’ gezegd.

3. In hoeverre kunnen overwegingen van de bewoners gerelateerd worden aan het begrip empowerment?

De bewoners die wij gesproken hebben voor de interviews kunnen ook geplaatst worden in een van de empowermentcategorieën. Vanzelfsprekend valt de eerste groep, de bewoners die al aardgasvrij wonen, onder de hoogste empowermentcategorie. De bewoners uit de tweede groep zijn moeilijker te plaatsen in één groep. Wel staat vast dat zij allemaal wel ‘willen’. Geen van de mensen uit deze groep had bezwaren tegen aardgasvrij wonen. ‘Kunnen’ is echter een breed begrip binnen deze context. Het ontbreekt de mensen in deze groep vaak aan financiële middelen en/of betrouwbare duidelijke informatie om de stap naar aardgasvrij te maken. Dit weerhoudt ze van het ‘doen’. Wanneer we echter dezelfde criteria aanhouden als bij de onderverdeling in de enquête, namelijk het hebben van een eigen huis, dan zouden de geïnterviewden uit de tweede groep vallen onder empowermentcategorie 2, wel willen, wel kunnen, maar niet doen.

Bij deze vraag vatten wij onze conclusies samen onder de drie ‘pijlers’ onder het begrip empowerment, namelijk: willen, kunnen, doen.

Willen

Bij de pijler ‘willen’ hebben wij voornamelijk gekeken naar kenmerken als autonomie, impact, zingeving en veerkracht.

Onze indruk is dat ‘willen’ een factor is die met name nogal wat veerkracht vraagt van bewoners die de energietransitie willen maken. Wie daadwerkelijk van zijn of haar huidige woning

een aardgasvrije woning wil maken, heeft een weg met hindernissen te gaan. De impact is groot: van tijd besteden aan eigen research naar mogelijkheden voor het installeren van alternatieve warmtebronnen (via internet en gesprekken) en het beschikbaar krijgen van financiën tot en met het daadwerkelijk uitvoeren ervan. Er wordt een groot beroep gedaan op de zelfwerkzaamheid van burgers en op het eigen beoordelingsvermogen.

Het daadwerkelijke ‘willen’ is daarbij erg belangrijk om het uiteindelijk ook te kunnen ‘doen’. In negatieve zin zou je kunnen zeggen dat je érg intrinsiek gemotiveerd (en goed geïnformeerd) moet zijn om op dit moment de overstap te maken. Daarnaast (en in positieve zin) worden burgers ook uitgedaagd om eigen verantwoordelijkheid en eigenaarschap te nemen over hun ecologische footprint. Dat laatste neemt overigens niet weg dat (volgens ons) burgers die willen, ook moeten kúnnen overstappen. Daarbij gesteund en geholpen door begrijpelijke, betrouwbare informatievoorziening en hands on ondersteuning.

Uit de enquête

De helft van de huurders geeft aan dat zij het liefst binnen 10 jaar van het aardgas gaan. Daarbij wil de overgrote meerderheid van de respondenten, die aangeven afhankelijk te zijn van hun verhuurder, het liefst binnen 5 jaar van het aardgas af. Zij voelen zich helaas niet empowered genoeg om deze wens om te zetten in een realiteit. Dit kan

bijvoorbeeld zijn omdat zij geen eigenaar zijn van hun woning of omdat de woningcorporatie (nog) niet wil investeren in het aardgasvrij maken van woningen.

Woningeigenaren zijn wat huiveriger om snel (<5 jaar) van aardgas af te stappen en op welke manier. Deze huiverigheid van mensen werd verder ondersteund door het percentage respondenten op de enquête dat aangaf liever nooit van het gas af te willen (28%). Zij zijn immers zelf eigenaar van hun huis, waardoor zij zelf een goed overwogen keuze moeten maken om al dan niet van het aardgas af te stappen en op welke manier.

Kunnen

Bij de pijler 'kunnen' hebben wij bewoners onder meer gevraagd naar hun ideeën over aardgasvrij wonen, door wie zij zijn beïnvloed, in welke mate zij zelf al actief zijn op het gebied van duurzaamheid en welke wetten en praktische bezwaren zij 'onderweg' naar aardgasvrij wonen zijn tegengekomen of verwachten tegen te gaan komen.

De belangrijkste conclusies die wij trekken, is dat 'aardgasvrij wonen' *an sich* een positief imago heeft. Daar moet wel tegenover worden gesteld dat in de online enquête 28% van de respondenten zegt nooit van het aardgas af te willen. De reacties op Facebook zijn soms zelfs ronduit vijandig als het woord 'aardgasvrij' valt, gerelateerd aan een bredere maatschappelijke discussie over dit onderwerp.

Professioneel/sociale invloed is evenwel van belang om de stap naar aardgasvrij ook daadwerkelijk te maken, zij het niet voor iedereen in dezelfde mate. Sociale invloed heeft dan niet zozeer te maken met beeldvorming, maar meer met de *mogelijkheid* om stappen in de richting van aardgasvrij wonen te zetten.

Er is een groep bewoners die wellicht minder in staat is om de enorme hoeveelheid (tegenstrijdige) informatie op merites te beoordelen en zelfstandig tot een inzicht en beslissing ('doen') te komen. Deze personen leunen bij hun beslissing voor-

namelijk op een vertrouwenspersoon (financieel adviseur, adviseur van de beleggingsmaatschappij achter hun nieuwbouwwoning) en voelen zich (achteraf) gesterkt door enthousiaste reacties uit hun omgeving.

Een andere groep doet een beroep op sociale netwerken, maar eerder om lacunes in eigen kennis en inzichten te vullen dan om (wellicht wat eenzijdig) overtuigd te worden. Als het gaat om 'kunnen', stuit deze groep vaker op de wetten en praktische bezwaren vanuit de overheid. Met andere woorden: je kunt zèlf wel willen en kunnen, maar dan moet 'de ander' dat ook.

Uit de enquête

Huurders geven vaker dan woningeigenaren aan dat zij specifiek behoefte hebben aan samenwerking. Een mogelijke verklaring hiervoor kan bijvoorbeeld zijn dat zij op deze manier de woningcorporatie zover willen krijgen om te investeren in het aardgasvrij maken van hun woningen. Samen sta je immers sterker.

Woningeigenaren geven vaker dan huurders aan behoefte te hebben aan meer kennis en advies van onafhankelijke experts over de mogelijkheden in hun situatie.

Hoewel de specifieke behoeftes van woningeigenaren en huurders op sommige vlakken van elkaar verschillen, komt uit de resultaten duidelijk naar voren dat verreweg de meeste mensen behoefte hebben aan ondersteuning op alle gebieden (woningeigenaren: 63%, huurders: 68%). Deze algemene behoefte aan ondersteuning op alle gebieden zien we ook terug wanneer we kijken naar de mate waarin de respondenten bezig zijn met het aardgasvrij maken van hun woning. Voor bijna alle groepen geldt dat meer dan 60% van de respondenten meer behoefte heeft (of had) aan meer ondersteuning op alle gebieden. Alleen voor de mensen die bezig zijn met de weg naar aardgasvrij wonen geldt dit niet. Van deze groep heeft het merendeel (57%) een specifieke behoefte.

Doen

De pijler 'doen' onder het begrip empowerment vergt volgens ons iets nadere beschouwing. Uit onderzoek (onder meer *The theory of reasoned behavior*, Ajzen en Fishbein, 1979) is namelijk gebleken dat mensen wel de intentie kunnen hebben om een bepaald gedrag te vertonen, zoals overstappen op aardgasvrij wonen, maar dat er een discrepantie mogelijk is met het gedrag dat daadwerkelijk wordt getoond. Simpelweg omdat er andere (interne en externe) factoren van invloed zijn.

Deze factoren bestaan enerzijds uit diepgaande persoonlijke motivaties en de intrinsieke overtuiging dat een bepaald te vertonen gedrag 'goed' is voor jouzelf en jouw naasten (neem als voorbeeld: 'stoppen met roken'). Anderzijds bestaan deze factoren uit sociale invloeden (meningen, advies, raad en tips) van 'important others' zoals experts, vrienden, familieleden en ervaringsdeskundigen die deze overtuiging al dan niet onderschrijven.

Om mensen uiteindelijk een stap te laten zetten, is 'beïnvloeding' van beide factoren noodzakelijk, uiteraard voor zover beïnvloeding mogelijk (en ook wenselijk) is.

Op basis van het beperkte onderzoek dat wij in korte tijd hebben kunnen uitvoeren, denken wij dat dat de persoonlijk motivaties en overtuigingen van bewoners wel kunnen worden beïnvloed als het gaat om *convenience* en comfort van aardgasvrij wonen, maar dat daadwerkelijke intrinsieke overtuiging om duurzamer te gaan leven een stevigere en meer vergelijkbare argumentatie nodig heeft. Bovendien wordt deze intrinsieke overtuiging ook gevoed door financiële (on)mogelijkheden, persoonlijke (levens)ervaring en levensovertuiging.

Als het gaat om de invloed van anderen op het besluitvormingsproces, zou naar ons idee 'de overheid' zich nadrukkelijker en zichtbaarder kunnen manifesteren als 'important other'. Als een partij waarbij je vanzelfsprekend te rade gaat, die je niet teleurstelt en waar je met raad en daad wordt bijgestaan. De resultaten van de online enquête ondersteunen deze conclusie, waaruit blijkt dat de behoefte aan ondersteuning op vrijwel alle vlakken groot is.

4.2 Conclusies: slotopmerkingen

Wat opvalt is dat bij beide groepen (aardgasvrij en niet-aardgasvrij) naar voren komt dat de zoektocht naar informatie over aardgasvrij wonen erg frustrerend is. Mensen geven aan dat de informatie erg complex is en de beste informatie komt van leveranciers van warmtepompen, wat voor de mensen reden is om vraagtekens te zetten bij de betrouwbaarheid van deze informatie. Mensen uit beide groepen hebben veel informatie gezocht en veel bronnen geraadpleegd, maar hebben ofwel hun gemeente niet overwogen als informatiebron, ofwel konden niet terecht bij hun gemeente met de vragen die zij hadden.

Bewoners geven dus aan dat zij behoefte hebben aan gedegen, begrijpelijke informatie omtrent aardgasvrij wonen, van een onafhankelijke partij. Bewoners die de overstap naar aardgasvrij wonen nog niet gemaakt hebben, geven verder nog aan dat zij behoefte hebben aan duidelijkheid vanuit de overheid. Gemeenten zouden hierin een grotere rol moeten gaan spelen, door actiever en duidelijker te communiceren wat hun plannen zijn omtrent het aardgasvrij maken van hun gemeente en door goede informatie beschikbaar te stellen aan hun inwoners. Dit zou waarschijnlijk voor een groot deel van de mensen al een stuk onzekerheid wegnemen.

Wat met name nodig wordt gemist, is een onafhankelijk, transparant, behulpzaam en goed geïnformeerd landelijk 'loket' op het gebied van energietransitie dat burgers niet zozeer bij de hand neemt, maar wel op weg helpt.

Om vragen van de inwoners te kunnen beantwoorden (en vóór te kunnen zijn) kan de gemeente in deze een actieve rol nemen. Hier valt veel winst te halen, gezien 90% van de respondenten aangeeft dat zij nog helemaal niets gehoord hebben van hun gemeente als het aankomt op het aardgasvrij maken van hun woning. Enkel mensen die (bezig zijn met de transitie naar aardgasvrij wonen en die hierover hebben nagedacht, geven aan dat zij contact hebben gehad met de gemeente over aardgasvrij wonen. Maar ook in deze groepen geeft de overgrote meerderheid van de respondenten (64% tot 92%) aan dat zij niets van de gemeente gehoord hebben.

Uit de online enquête blijkt dat inwoners behoefte hebben aan meer ondersteuning op alle mogelijke gebieden. De diepte-interviews geven een vergelijkbaar beeld. Hier geven mensen aan dat zij graag meer en begrijpelijke informatie hebben (of hadden gehad) van onafhankelijke bronnen. Mensen die de keuze gemaakt hebben om nog niet over te gaan naar aardgasvrij, geven verder aan dat zij duidelijkheid willen van hun gemeente over haar plannen rondom de energietransitie.

Om de transitie naar aardgasvrij wonen goed te laten verlopen, is het dus van groot belang dat gemeenten hierin een actieve rol innemen. Door informatie over alternatieven te koppelen aan het warmteplan, kan een gemeente zeer gericht de informatie per wijk aanbieden.

Als laatste moet de overheid ook rekening houden met de financiële (on)mogelijkheden van mensen en de belemmeringen op financieel gebied. Wanneer je niet financieel onafhankelijk bent ga je niet snel een grote investering doen, en al helemaal niet wanneer je geen duidelijkheid krijgt van de overheid. De overheid zou die onzekerheid zoveel mogelijk wegnemen, bijvoorbeeld door het verstrekken van subsidies.

Bijlagen

5.1 Ansichtkaart en recepten

What's cooking?

What's cooking in Waalre?

Bent u blij met aardgasvrij?
Beantwoord 5 vragen in onze enquête
en krijg 5 lekkere kookrecepten kado!

GRATIS
5 lekkere kookrecepten

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Happy Together en Facet Government in opdracht van het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl).

What's cooking?

Beste inwoner van Waalre,

Nederlands gaat van het aardgas af. Uw woning in Waalre dus ook! Over 30 jaar moeten alle woningen in Nederland aardgasvrij zijn. Dat lijkt nog ver weg, maar de overheid wil snel aan de slag. Daarom hoort zij graag hoe ú tegen aardgasvrij wonen aankijkt.

Als u onderstaande link volgt op internet, komt u bij een korte vragenlijst. Het invullen kost u een paar minuten en u krijgt 5 lekkere kookrecepten kado.

surveyMonkey.com/r/aardgasvrijwonen

Dank voor het meedoen!

GRATIS
5 lekkere kookrecepten

5.1 Ansichtkaart en recepten

Visstoof van schol en bloemkool

Een heerlijke, gezonde en makkelijk maaltijd. Dat is deze visstoof van schol en bloemkool. Het fijne aan dit recept: de vis stooft gaar op de groente in kokosmelk, in 15 minuten. En in die tijd hoef je niks te doen aan het recept. Dat maakt deze visstoof ideaal voor op drukke doordeweekse dagen.

10 minuten

15 minuten

3
personen

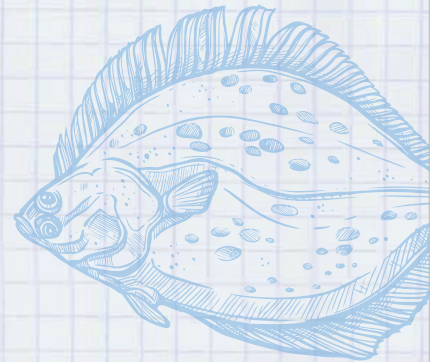

loodschappen

- 3 scholfilets
- 1 teen knoflook
- 1 gele paprika
- 1 flinke bloemkool
- 1 el olijfolie
- 6 gr koriander
- 3 bosuitjes
- 1/2 el gele currypasta
- 200 ml kokosmelk
- 100 ml water
- 1 limoen
- grove peper
- zeezout

Zo maak je het:

1. Haal de scholfilets uit de koelkast
2. Snipper de ui, snijd de knoflook fijn, snijd de paprika in reepjes en de bloemkool in kleine stukjes
3. Fruit de ui in een hapjespan met een scheutje olijfolie
4. Voeg de bloemkool en de paprikareepjes toe en bak 5 minuten onder regelmatig omscheppen
5. Snijd intussen de koriander grof en de bosui in ringen
6. Voeg de currypasta toe aan de bloemkool en paprika en verdeel goed, voeg ook de knoflook, de helft van de koriander, de kokosmelk, limoensap van een halve limoen en het water toe, schep om en leg de scholfilets bovenop de groente
7. Strooi de helft van de bosui, wat peper en zeezout op de scholfilets, doe de deksel op de pan en stoof het gerecht op middelhoog vuur in 10-15 minuten gaar
8. Serveer de visstoof met de rest van de bosui, koriander en de andere helft van de limoen (snijd die nog snel even in partjes of knijp uit over de vis)

Aangeboden door
Jennifer & Sven van
voedzaamensnel.nl

Voedzaam
snel

Tips voor elektrisch koken

Deze tip word je
aangeboden door
milieucentraal.nl

1. Wil je elektrisch koken, ga dan voor een inductiekookplaat: die gebruikt minder stroom dan andere elektrische kookplaten. Vergeleken met gas is er nu nog weinig verschil in CO₂-uitstoot. Maar als de stroom duurzamer wordt, wint inductie het van koken op gas.

2. Ga je verbouwen of neem je een nieuwe keuken? Laat dan meteen een elektriciteitsdraad naar de keuken aanleggen: dan kun je later makkelijk overstappen op koken op inductie.

3. Check of je pannen geschikt zijn voor inductie. In de bodem moet een stalen laag zitten die magnetiseerbaar is. Dit kun je checken met een magneetje. De bodem van de pan hoeft niet helemaal vlak te zijn.

5.2 Facebookreacties

What's cooking in Waalre?
21 november om 12:42 · 🌐

[Pagina leuk vinden](#) ⋮

Beste inwoner uit Waalre! Over 30 jaar moeten alle woningen in Nederland aardgasvrij zijn. Woon jij aardgasvrij? Of heb je besloten juist niet aardgasvrij te gaan wonen? Zou je dan mee willen doen met een korte online enquête? Het zijn 5 korte vragen en je krijgt 5 lekkere kookrecepten kado. Dankjewel!
<https://www.surveymonkey.com/r/aardgasvrijwonen>

SURVEYMONKEY.COM

Aardgasvrij wonen [Meer informatie](#)

Take this survey powered by [surveymonkey.com](https://www.surveymonkey.com)...

👍👎👍 27 15 opmerkingen 3 keer gedeeld

👍 Leuk 💬 Opmerking plaatsen ➦ Delen 🌐

 Comment as What's cooking in Waalre? 😊 📷 GIF 🗨️

Druk op Enter om te plaatsen.

Alle opmerkingen ▾

 Wat hebben de geleerde en of deskundigen in het verleden over veel dingen een tptaal verkeerde info gegeven . Dat was dus ,zo is het mu en zo zal het blijven . Immers NIEMAND kan in de toekomst kijken . En voor het cijfermatige benadering geldt hetzelfde . In THEORIE kan e.e.a. zo zijn , maar de PRAKTIJK is en komt het anders uit . DUS??

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 1 d

 De mensen bepalen zelf wel hoe ze koken en moet niet opgedrongen worden door de overheid. DUS niet van het gas af, in België en Duitsland krijgen ze subsidie voor over te stappen op aardgas en hier willen ze de kraan sluiten stelletje ideoten.

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 2 d 👍 7

 Stupide. En wat gaan we doen: bomen kappen voor biomassa centrales 'want beter voor het milieu'. Wie verzint het, we worden bestuurd door krankzinnigen. In de grensstreek in Kerkrade moet de Nederlandse kant van het gas af, de Duitse kant krijgt subsidie om juist aan het gas te gaan

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 2 d · Bewerkt 👍 🤔 🍷 8

 p Ik woon niet Waarle maar die onzin geloof ik niet...Biomassa is niet schoon...Er worden problemen gemaakt over milieu maar wel massa-imigratie toelaten. Wij zijn de dupe van het beleid....

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 2 d 👍 9

5.2 Facebookreacties

What's cooking Brainport
22 november om 12:58 · 🌐

Toch een nieuwe CV ketel? Gaat u voor aardgasvrij wonen? Of juist bewust niet? Zou u dan mee willen doen met een korte online enquête? 5 korte vragen en u krijgt 5 lekkere kookrecepten kado. Dankuwel!
<https://www.surveymonkey.com/r/aardgasvrijwonen>

Aardgasvrij?

What's cooking Brainport Meer informatie
Overheidsorganisatie

👍👎 25 17 opmerkingen 3 keer gedeeld

👍 Leuk 💬 Opmerking ➦ Delen

Alle opmerkingen ▾

 Comment as What's cooking Brainport 😊 📷 GIF 🗨️
Druk op Enter om te plaatsen.

 Ik heb advies ingewonnen door een expert en deze vertelde mij dat het verwarmen met een warmtepomp voor oudere woningen niet rendabel is. Je krijgt de woning onmogelijk warm gestookt.
[Leuk](#) · [Beantwoorden](#) · [Chatbericht](#) · 19u

 In Duitsland krijg je subsidie als je gaat koken en verwarmen met aardgas hahahahahaha. In Duitsland rijden ze minstens 130 en als het kan 200, hier gaan we naar 100. Wij zijn zo gek als een deur dat we in al deze onzin mee gaan!... [Meer bekijken](#)
[Leuk](#) · [Beantwoorden](#) · [Chatbericht](#) · 4 d 👍 2

 eerst verdiepen in de politiek etc voordat je iets gaat roepen hier, ter correctie lees dit even door. 😊 het maximale snelheid in Duitsland per januari is 350 km/h niks 130..

Zodan het onderwerp eindelijk van tafel is: de overheid is het eens over een snelheidslimiet van 350 km/u

Berlijn (dpa) - Het is een historisch moment in het Duitse verkeer: de snelheidslimiet van 350 km/u wordt voor het eerst algemeen vastgesteld. Dit betekent dat de Duitse regering een algemeen snelheidslimiet heeft vastgesteld. Dit is het eerste keer dat de Duitse regering een algemeen snelheidslimiet vaststelt. Dit is het eerste keer dat de Duitse regering een algemeen snelheidslimiet vaststelt. Dit is het eerste keer dat de Duitse regering een algemeen snelheidslimiet vaststelt.

👍👎 3

5.2 Facebookreacties

Reply as What's cooking Brainport

Druk op Enter om te plaatsen.

[Redacted] in Duitsland gaan ze nieuwe leidingen leggen, en er komt een nieuwe kolecentrale

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 4 d

[Redacted] Ik heb al twintig jaar een warmtepomp en inductie. Kan uit ervaring zeggen dat je er niet van uit kunt gaan dat je alle huizen comfortabel kunt krijgen zonder gas. Afbreken en nieuw bouwen zou beter zijn, maar hoe ga je dat financieel regelen dan?

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 2 d

[Redacted] dat is de burgers op kosten jagen. Ook de minima's zijn zwaar de kloos en dat terwijl alle andere landen juist met gas gaan beginnen. Hoe krom is dat.

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 2 d

Reply as What's cooking Brainport

Druk op Enter om te plaatsen.

[Redacted] Ik blijf zolang mogelijk op gas koken. Als ik over een paar jaar ga verhuizen ga ik automatisch over op elektrisch/inductie.

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 2 d

[Redacted] dat is ook beter. Natuurlijke selectie. Alle huizen worden ooit afgebroken, dus het vormt zichzelf.

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 2 d

Reply as What's cooking Brainport

Druk op Enter om te plaatsen.

[Redacted] Waar komt de stroom voor elektriciteit vandaan? Biocentrales die bomen opstoken? Denk toch eens na!

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 d

[Redacted] optieven met die ongevraagde kutadvertenties van jullie 🙄🙄🙄🙄

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 d

[Redacted] jastem dan ook niet meer op die kut vvd

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3u

[Redacted] 🙄🙄🙄🙄 ...

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 d

[Redacted] ik ken niet koken op elektrisch, vind elektrisch koken gewoon kut, bij gas hoef je hem lager te zetten en staat gelijk laag, bij elektrisch duurt het veel langer dat die pit lager staat. nee nee niks kookt zo fijn dan op gas. heb paar keer elektrisch geprobeerd bij mijn kennis. me vreten was aangefikt omdat die pit niet meteen laag staat, doe mij maar gas hoor.

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 d · Bewerkt

[Redacted] Eerst verdiepen in de kookkunst voordat je iets gaat roepen waar je geen verstand van hebt! Elektrisch koken tegenwoordig heet inductie en wanneer je de stand terugdraait ben je ook meteen de warmte kwijt + de plaats is gewoon een glasplaat... [Meer bekijken](#)

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 d · Bewerkt

[Redacted] ik heb altijd folie op het gasfornuis, kun je zo eraf halen en is dat ding schoon. mijn

5.3 Interviews

Interview Aardgasvrij wonen

13-11-2019

1. Voorstellen

M: Waarom bevragen jullie niet de mensen die er niet over nadenken om aardgasvrij te gaan wonen? Aan die mensen moet juist het hardst getrokken worden.

2a. Gegevens

Leeftijd: 65 jaar
Huishouding: Samenwonend met man. Geen kinderen in huis wonend.
Eigendomssituatie: Eigenaar pand
Aardgasvrij situatie: Aardgasvrije nieuwbouw (enige woning in een heel nieuwbouwproject)
Periode aardgasvrij: 2014 (bouw en oplevering, december 2013 eerste schop in de grond)
Alternatieve warmte: Aardwarmtepomp

P: Hebben jullie ook zonnepanelen?

M: Ja, 30 kleine zonnepanelen en nog ongeveer 8 grotere. We spelen er quitte op. We hebben wel overal ledverlichting en goede isolatie, maar omdat we het zelf opwekken zijn we niet heel erg zuinig met onze energie.

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 9

Ik fiets veel, ik scheid mijn afval en we (man en ik) eten bijna geen vlees. Ik neem altijd mijn eigen tas mee naartoe. In de supermarkt doe ik demonstratief de groenten en het fruit los in de kar. Bij de kassa zeg ik dan ook vaak dat ik zo min mogelijk plastic wil gebruiken. Dat doe ik ook een beetje om een klein statement te maken. Ik benoem het ook vaak verpakt in een 'grapje'. Ik doe er echt mijn best voor, ook in de kleine dingen. Ik heb er ook moeite mee dat vliegereizen vaak zo goedkoop worden aangeboden.

Economisch gedreven: 3-4

Het valt mee hoe economisch gedreven ik ben. We verkeren ook in een luxe situatie, we hebben een goed inkomen waar we prima van kunnen rondkomen. De aanschaf van de aardwarmtepomp was duur, maar we hebben deze niet aangeschaft met het idee van 'het verdient zichzelf terug'. Wel koop ik weinig biologische producten, omdat deze soms 2 keer zo duur zijn en ik me afvraag hoeveel beter ze zijn voor het milieu dan niet-biologische producten.

Mijn primaire drive is duurzaamheid. Geld speelt natuurlijk wel een rol, maar deze is echt ondergeschikt.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): 8

Ik sta er wel vaak bij stil ja. Ik zie duurzaamheid en daarmee bezig zijn als een soort nieuwe religie. Maar net als bij religie is niemand hierin zonder zonden. Niemand kan het perfect doen. Maar mijn acties worden veelal wel gedreven doordat ik de Aarde wil behouden, afvaldumping wil tegengaan en niet wil bijdragen aan het vergroten van de plastic soep.

Het ligt niet in mijn macht om iets te doen aan de omstandigheden in Bangladesh, Afrika of het Midden-Oosten, maar wel om er hier iets aan te doen. Duurzaamheid speelt dan ook een rol in veel dingen die ik doe.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

Duurzaam bezig zijn is het belangrijkste.

Comfort: Je hoeft niet meer te letten op een radiator die je telkens dicht moet draaien; in de hete zomers zit je lekker koel zonder een airco te gebruiken; je hebt vloerverwarming, dus lekker warme voeten; koken op inductie is heel fijn, ik zou niet terug willen naar koken op gas.

Goedkoop: Je bent weinig geld kwijt aan energie. We spelen zelf ongeveer quitte.

Nadelen zijn er ook wel:

- Op de slaapkamer is het lastig om de temperatuur precies goed te krijgen.
- Als het weer ineens omslaat duurt het ongeveer een dag voordat het klimaat erop aangepast is.
- Binnen een straal van zoveel meter van de warmtepomp mag je geen bomen planten.

4. Overwegingen

Niet behandeld

5. Kunnen

P: Had je een beeld bij aardgasvrij wonen voordat je hier kwam wonen?

M: Nee, niet echt. We hadden het nooit overwogen ook. Toen we in ons oude huis de CV ketel moesten vervangen kozen we wel voor een zuinigere ketel en we scheidde ons afval, maar daar bleef het bij.

Pas nadat we hadden ingetekend op dit nieuwbouwproject kwam ik bij een cursus in gesprek met de directeur van NIBE. Daardoor is het balletje gaan rollen. Aanvankelijk was mijn man nog tegen, hij vond het te duur, maar deze persoon is een keer langs gekomen en uiteindelijk ging ook mijn man overstag, vooral op het feit dat het in de zomer ook lekker koel is binnen.

Als ik deze persoon niet gesproken zou hebben destijds, denk ik dat wij nu ook niet aardgasvrij zouden wonen. We waren er mentaal denk ik wel klaar voor, maar het zou niet bij ons opgekomen zijn om het te doen.

P: Hebben jullie verdere informatie ingewonnen buiten deze persoon?

M: Jazeker, ik heb veel opgezocht op internet. Ik heb ook geprobeerd om mensen in de buurt te spreken waarvan ik wist dat zij een warmtepomp hadden, maar deze mensen waren helaas nooit thuis, waardoor het opvragen van andermans ervaringen niet mogelijk was.

P: Hebben jullie ook contact gezocht met de gemeente over aardgasvrij wonen? Moesten jullie een vergunning aanvragen?

M: We hebben volgens mij wel gekeken of de gemeente subsidie gaf voor een warmtepomp, maar dat zal ook het enige geweest zijn. De vergunning is aangevraagd door de projectontwikkelaar, die heeft alles geregeld uiteindelijk. Wij hebben wel de kosten hiervoor voor onze rekening gekregen. Toen we de offerte kregen schrokken we wel van de prijs van de boringen. Ik heb nog weleens het gevoel dat we hierin belazerd zijn. Als we het zelf geregeld hadden of meer op onze strepen waren gaan staan hadden we het denk ik goedkoper kunnen regelen.

P: Hebben jullie ook een ander soort warmtepomp overwogen?

M: Nee, eigenlijk niet. Een waterwarmtepomp was hier volgens mij geen optie en een luchtwarmtepomp hebben we niet overwogen.

P: Weten jullie burens allemaal dat jullie een aardgasvrije woning hebben? En wat zijn hun reacties?

M: Eigenlijk weet iedereen het wel ja. De eerste reactie van mensen is meestal “Dat is wel duur hè?”, maar men is ook nieuwsgierig en geïnteresseerd, vooral over het comfort. Ik probeer mensen er niet actief van te overtuigen om hun woning aardgasvrij te maken, maar mochten mensen zelf een nieuwbouwwoning laten bouwen, dan zou ik dat waarschijnlijk wel doen.

P: Wat zei de aannemer toen jullie zeiden dat je aardgasvrij wilden gaan?

M: Ze hebben geen bezwaren geuit, het was vooral ‘u vraagt, wij draaien’. De isolatie van de woning was al goed geregeld. We hebben het wel nog gehad over de vloerverwarming die er zou moeten komen. Het waren verder alleen kleine aanpassingen, zoals leidingen en radiatoren, die moesten geschrapt worden.

P: Hoe hebben jullie de extra kosten kunnen financieren? En was dat makkelijk?

M: We hebben dat mee kunnen nemen in onze hypotheek. Dat ging ook heel makkelijk. De hypotheekverstrekker wist ons te vertellen dat een aardwarmtepomp een waardevermeerdering voor het huis zou betekenen. Er werd niet moeilijk over gedaan. Nu moet ik daarbij ook wel zeggen dat we qua hypotheek ook niet kantje-boord zaten.

6. Willen

P: Heb je het idee dat jullie volledig zelfstandig de beslissing hebben kunnen nemen voor aardgasvrij wonen?

M: Ja, het was onze keuze en niemand heeft ons daarin iets in de weg gelegd.

P: Heb je het idee dat je de beslissing om aardgasvrij te bouwen hebt kunnen nemen met voldoende kennis?

M: Wij zijn verschillende keren bij een financieel adviseur geweest voor het financiële plaatje helder te krijgen, want we zaten natuurlijk ook nog met een oud huis dat we kwijt moesten in crisistijd. Helaas is dat ons eigenlijk nooit echt duidelijk geworden. We zijn wel blind gevaren op wat de financieel adviseur voor plaatje schetste. De ergste scenario's die hij schetste waren niet dermate alarmerend om het niet te doen. Het gaf ons wel zorgen dat we blind voeren op zijn advies, maar uiteindelijk is het goed gekomen.

P: Je zou dus met name op het financiële stuk meer advies van een onafhankelijke partij hebben gehad?

M: Ja.

P: Wat vinden je kinderen ervan dat jullie aardgasvrij wonen?

M: Ik ben moeder van 3 kinderen, dus ik moet een beetje oppassen dat ik niet teveel zeur. Mijn dochter scheidt haar afval bijvoorbeeld niet. Ze weet ook dat ze het niet goed doet, want ze schiet ook altijd direct in de verdediging als het onderwerp ter sprake komt. Ik denk dat ze zich ergens ook wel schuldig voelt dat ze geen afval scheidt, maar zij is meer financieel gedreven denk ik.

Mijn oudste zoon is wel meer duurzaam gedreven. Hij scheidt zijn afval wel en heeft een luchtwarmtepomp aan huis. Dat is voor hem ook de normaalste zaak van de wereld.

Mijn jongste zoon woont in een oud en energievretend appartement, maar is wel heel erg begaan met behoud van de natuur.

Mijn kleinkinderen (5 en 7 jaar) probeer ik wel te inspireren om duurzaam te leven. Zo gaan we bijvoorbeeld vaker samen een wandeling maken en tijdens de wandeling pakken we dan het zwerfafval van de grond en gooien we dit weg. Mijn kleinkinderen vinden dat heel leuk en doen dat eigenlijk vanuit zichzelf al nu.

P: Denk je dat je je kinderen gaat inspireren om aardgasvrij te gaan wonen?

M: Ja, dat denk ik wel. Ze zien het hier natuurlijk en ik denk ook wel dat ze met name op het stukje comfort wel de voordelen zien.

P: In hoeverre beschrijft de term 'Rentmeesterschap' jouw handelen?

M: De term zelf is nooit in mij opgekomen, maar tot op zekere hoogte beschrijft het wel mijn handelen. Ik probeer er wel voor te zorgen dat de Aarde leefbaar blijft. Het kan natuurlijk altijd beter. Zo hadden we ook wel met een kleiner huis afgekund, of op andere manieren met minder, maar als ik kijk naar mijn omgeving dan denk ik dat ik goed mijn best doe.

P: En de term 'solidariteit'?

M: Ik wil het vooral meer zien van anderen. Richting de natuur, de Aarde en de samenleving.

P: Je noemt de samenleving. Bedoel je dan vooral solidariteit naar andere landen, of naar toekomstige generaties?

M: Daarmee bedoel ik zeker ook andere landen. Beseffen dat er in andere landen andere situaties zijn. We kunnen niet verwachten dat ontwikkelende landen zich net zo hard inzetten voor het klimaat als wij. Kijk naar de ontbossing in Zuid-Amerika. Het is voor de natuur veel beter om dat tegen te houden, maar wij hebben hier allang al het bos gekapt. Dat moeten we ook in ons achterhoofd houden.

P: Wat is jouw belangrijkste tip voor mensen die aardgasvrij willen gaan wonen?

M: Denk aan het comfort, het gemak dat je ervaart. Dat is heel fijn. Maar dat is natuurlijk ook afhankelijk van de persoon die je tegenover je hebt. Iemand die economisch gedreven is overtuig je anders dan een persoon die meer duurzaam gedreven is.

7. Doen

Niet behandeld

8. Afsluiten

M: Jullie zetten me wel aan het nadenken joh. Dat is wel fijn hoor.

Interview Aardgasvrij wonen

18-11-2019

1. Voorstellen

Niet behandeld.

2a. Gegevens

Leeftijd: 71 (20-11 72)

Huishouding: Samenwonend, zonder kinderen, met kat

Eigendomssituatie: eigenaar pand

Aardgasvrij situatie: Gekocht als aardgasvrije woning, destijds gebouwd als aardgasvrije woning.

Periode aardgasvrij: Zelf woonachtig sinds 2019, oplevering huis 2012.

Alternatieve warmte: Elektriciteit (warmtewisselaar)

H: We hebben verder nog 22 zonnepanelen, maar daarmee spelen we niet quitte, we hebben geen 0 op de meter. Zoveel verbruikt het systeem wel.

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 7 (l), 8 (H)

I: Ons vorig huis was een oud huis, dus dat was niet zo energiezuinig. Maar we scheiden ons afval en ik neem altijd mijn eigen tassen mee naar de supermarkt. Ik kan me echt ergeren aan al dat plastic.

Economisch gedreven: geen cijfer gegeven, maar zou lager zijn dan cijfer voor duurzaamheid.

P: Als je bijvoorbeeld een droger koopt, kijk je dan naar de prijs, of naar zijn verbruik?

I: In het voorbeeld van een droger moet het gewoon een goed en degelijk product zijn en lang meegaan. Als hij dan A++ is, dan is dat mooi meegenomen.

H: Dan kom je vaak ook al op de energiezuinige apparaten uit. En als hij lang meegaat is dat natuurlijk ook duurzaam en op de lange termijn goedkoper.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): Geen cijfer gegeven.

P: Wat wil je je kinderen nalaten aan gedachtegoed?

H: Ik heb ze wel meegegeven dat ze beter voor duurzaam kunnen gaan dan voor goedkoop. Maar ze moeten ook hun eigen ideeën hebben.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

H: Ik ondervind weinig problemen. Ik heb niet veel zorgen dat er iets kan gebeuren met de installatie. Hij heeft ook bijna geen onderhoud nodig.

I: Ik vind het geweldig! Het is altijd lekker aangenaam in huis. Ik stoorde me in ons oude huis altijd aan de herrie van de ketel, dat heb je hier niet.

H: Maar in ons oude huis hadden we ook wel luchtverwarming, dat maakt meer lawaai dan radiatoren.

4. Overwegingen

I: De duurzaamheid van dit huis was zeker een overweging bij de koop.

H: Maar in eerste instantie waren we verliefd op de ruimte in het huis.

I: Maar de duurzaamheidsspecificaties waren ook heel erg fijn, driedubbel glas, aardgasvrij enzo.

H: We wilden ook kleiner gaan wonen, dat was ook een overweging in onze zoektocht. In ons oude huis hadden ze zoveel onderhoud aan de tuin enzo. Dat is hier niet.

5. Kunnen

P: Hadden jullie een beeld van aardgasvrij wonen voordat jullie hier kwamen wonen?

I: Ja, Henks dochter heeft een waterwarmtepomp. En toen we aan het kijken waren voor een huis in een nieuwbouwwijk (Nazareth?) ben ik er wel op afgeknapt omdat die huizen niet aardgasvrij waren.

H: Als we zelf nieuw gebouwd hadden, dan hadden we waarschijnlijk ook een warmtepomp laten plaatsen. Wat we nu hebben is elektrisch, daar hadden we niet zo'n beeld van.

H: Bij de renovatie van de boerderij waar mijn dochter woont hebben we zelf ook alles helemaal aardgasvrij gemaakt. Dat was in 2009.

I: We hebben in ons vorige huis ook een buurman gehad die aannemer was. Die heeft op een moment ook een bungalow gekocht, helemaal gestript en aardgasvrij gemaakt.

P: Bij die renovatie, was daar een moment dat het minst comfortabel was?

H: Nee, niet echt. Alles moest wel stap voor stap en mijn dochter moest het grootste deel van de verbouwing in het voorhuis wonen.

P: Heeft jullie oude buurman jullie op het idee gebracht om de boerderij aardgasvrij te maken?

H: Nee, dat hebben we meer zelf gedaan.

I: Ik vond het wel interessant wat hij deed.

H: We hadden in die boerderij ook een goede installateur die er alles aan deed om ervoor te zorgen dat we geen radiatoren hadden.

P: Hebben jullie voor de verbouwing contact gehad met de gemeente?

H: Nee, alleen voor vergunningaanvragen.

P: Hebben jullie de gemeente wel overwogen als informatiepunt?

H: Nee, we hadden niet het idee dat ze daar al zover in waren in 2009.

P: Hoe hebben jullie de boerderij geïsoleerd?

H: Dat was best eenvoudig. Als je alles opnieuw moet doen, dan komt het niet op een centimeter meer of minder natuurlijk.

P: Waren er voor jullie alternatieven naast een waterwarmtepomp?

H: Een waterwarmtepomp leek ons het makkelijkste en goedkoopste, het makkelijkst terug te verdienen. We hadden ook een idee voor zonnepanelen.

I: Maar die zijn er nog niet.

H: Daar zitten ook nog asbestdaken op, dus daar wachten we nog mee, nu met die ontwikkelingen.

P: Hoe hebben jullie het aardgasvrij gefinancierd destijds?

H: Mijn dochter had al een hypotheek en die kon uitgebreid worden. Die boerderij is ook een monument, dus er was ook nog subsidie voor. De bank deed daar allemaal niet moeilijk over.

I: Er zat ook nog wel een stukje eigen geld in.

H: We wisten destijds eigenlijk ook niet waar we aan begonnen. We hadden wel een plan, maar als je gaat breken loopt het toch weer anders.

6. Willen

P: Wie heeft het besluit genomen om de boerderij aardgasvrij te maken?

H: Voor de renovatie hadden we een stichting opgericht. Die heeft dat besluit genomen. Die stichting was opgericht omdat mijn schoonzoon ineens ernstig ziek geworden was en we mijn dochter en haar man wilden helpen.

P: Hebben jullie vooraf informatie ingewonnen?

H: Jazeker. Vooral die installateur had veel informatie. Die was er toen al een tijdje mee bezig. Ook de aannemer had al wat ervaring met aardgasvrije woningen.

P: Wat voor reacties kregen jullie uit de omgeving?

I: Aardgasvrij speelde toen nog helemaal niet natuurlijk. Henk heeft wel vaker rondleidingen gegeven. Daar was wel belangstelling voor.

P: Rondleidingen voor wie?

I: Familie en vrienden.

P: Is daar nog iemand mee aan de slag gegaan daarna?

H: Nee. We hebben wel mensen gezegd dat we ermee bezig waren en iedereen had er wel oren naar, maar ze zijn er daarna niet zelf mee aan de slag gegaan.

I: Ik denk wel dat er mensen mee aan de slag gegaan zouden zijn als ze zelf nieuw zouden bouwen.

P: Rentmeesterschap?

H: Niet over nagedacht.

P: Solidariteit?

H: Jawel, maar je weet niet welke alternatieven er zijn. Mensen willen nog niet aan een warmtepomp, dat vind ik wel jammer.

I: Ik vond het wel verbazingwekkend dat mensen reageerden met: "Waar maak je je druk over, als het allemaal zover is, ben jij toch dood."

P: Wie moet er volgens jullie de leiding nemen in de discussie over warmtepompen?

I: De overheid.

H: Ja, deels. Maar marktpartijen moeten het gaan doen uiteindelijk. De overheid moet motiveren om aan de slag te gaan en de richting aangeven.

P: Als jullie kinderen op bezoek komen, zeg je dan: "Dit moet je doen!"?

H: Niet zo ferm, maar we zijn er zeker wel enthousiast over.

P: Hebben jullie nog tips? Jullie hebben hier een warmtewisselaar, en jullie hebben ervaring met een waterwarmtepomp. Welke van de twee zou je aanraden?

H: Elektrisch is makkelijk voor een huis zoals dit, maar het is wel duurder in de kosten.

I: Voor een warmtepomp heb je wel meer ruimte nodig dan wij hier hebben.

H: Zoiets kan, maar dan moet je het meteen bij de bouw van het huis aanleggen. Als je het achteraf nog moet doen, dan ben je stukken duurder uit.

7. Doen

Niet behandeld.

8. Afsluiten

P: Willen jullie verder nog iets kwijt?

H: We vinden het heel prettig om gasloos te wonen. Ik heb er een beter gevoel bij dan bij aardgas.

Interview Aardgasvrij wonen

21-11-2019

1. Voorstellen

2a. Gegevens

Leeftijd: 45-65 jaar
Huishouding: alleenstaand (met kat)
Eigendomssituatie: gekocht, eerste koper, nadat woningbouwvereniging het heeft gebouwd
Aardgasvrij: Aardgasvrije nieuwbouwwijk, deels koopwoningen, deels huurwoningen
Periode aardgasvrij: 2014
Alternatieve warmte: Waterwarmtepomp.

14-16 zonnepanelen, speelt quitte, krijgt zelfs wat terug.

M: Het huis is van mij, maar de pomp huur ik. De kosten van die pomp, daar is veel gedoe over, omdat dat gekoppeld is aan de gasprijs.

M: Er zijn ook vaak storingen in de buurt, bij de buitenpomp. Dat heeft te maken met een temperatuursverandering in de buitenpomp. Ik heb er zelf nooit last van, maar anderen in de buurt wel, die vervloeken dat ding. Ik zelf zou het wel jammer vinden als ik weer terug zou moeten naar een huis op gas. Ik vind het heel fijn, altijd dezelfde temperatuur. Alleen de slaapkamer is wat warm en je kunt niet zeggen: "Ik wil het nu 3 graden warmen en dat het dan 10 minuten later ook 3 graden warmer is. Er zit ook een koelsysteem in, en dat is in de zomer heel fijn als het zo warm is. Dan is de vloer hier lekker koud.

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 7-8

Vind mezelf wel duurzaam, maar als ik kritisch ben, dan denk wel nou, nou, nou. Bijvoorbeeld het afval. Groenafval wordt hier niet opgehaald. Ik heb wel een compostbak voor tuinafval. Ik eet ook vegetarisch. Ik vlieg ook wel, zo eens per jaar. Maar ik probeer er wel rekening mee te houden. Zo ben ik dit jaar met de trein geweest en heb ik ook geen auto.

Economisch gedreven:

Nee, niet echt economisch gedreven.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben):

Niet behandeld.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

Comfortabel, veilig (geen gas, koolmonoxide, e.d.).

4. Overwegingen

P: Zou je dit huis gekocht hebben het als het niet aardgasvrij geweest zou zijn?

M: Ja, wat ik kwam daar pas later achter. Ik vond het vooral mooi omdat deze wijk zo autoluw is. Ik was verbaasd dat aardgasvrij wonen kon. 5 jaar geleden was daar nog helemaal geen sprake van. Het is ook geen reden geweest om het niet te kopen.

5. Kunnen

P: Wat voor beeld had je bij aardgasvrij?

M: Kan ik dan wel koken? Ik had geen zin in elektrisch koken en dacht dat inductie ongeveer hetzelfde was, maar dat is het helemaal niet. Vind inductie wel heel fijn. Het idee van vloerverwarming en geen radiatoren vond ik ook geweldig!

P: Nadelen?

M: Ze zeiden wel dat je niet snel een paar graden erbij of eraf kan halen. Ze zeiden destijds ook dat je je ramen niet open kon doen, maar dat valt echt wel mee. En het systeem maakt wel best veel herrie.

P: Heb je verder nog informatie gezocht?

M: In eerste instantie niet. Toen we later zoveel moesten gaan betalen voor die installatie zijn we eens gaan kijken of dat normaal was.

6. Willen

P: Wat zei je omgeving dat je aardgasvrij ging wonen?

M: Mijn dochter vond het geweldig! Mijn zoon heeft ook overal in geuren en kleuren verteld dat het zo mooi was. Verder had men wel interesse in hoe het werkt. Nu hoor je ook wel van mensen die aan het verbouwen zijn dat ze met het idee van aardgasvrij stoeien.

P: Gaf het nog problemen met de hypotheek?

M: Nee, dat was geen probleem.

P: Rentmeesterschap?

M: Hoe je de term uitlegt, denk ik: ja.

P: Vind je het ook passen binnen aardgasvrij wonen?

M: Ja, dat past er wel in ja.

P: En solidariteit?

M: Dat zie ik niet zo. Ik probeer wel te leven dat volgende generaties nog wat over hebben (ik heb ook niet voor niets geen auto), maar ik zie niet naar wie ik dan solidair moet zijn.

P: Zou je aardgasvrij wonen aanraden aan andere mensen?

M: Ja het is heel comfortabel. Zelfs al zou ik ook last hebben van die storingen, dan nog zou ik het mensen aanraden. We hebben ook een goede isolatie, dat is ook heel fijn, hoewel sommige mensen het wel te warm vinden ofzo.

7. Doen

Niet behandeld.

8. Afsluiten

P: Wil je nog wat toevoegen?

M: Dat ik heb gevoel heb dat we zo opgelicht worden met de installatie. Vooral omdat veel mensen in de buurt het al niet zo breed hebben.

Interview Aardgasvrij wonen

21-11-2019

1. Voorstellen

-

2a. Gegevens

Naam:

Adres:

Woonplaats:

E-mail:

Telefoon:

Leeftijd: 50 jaar

Huishouding: Alleenstaand

Eigendomssituatie: Eigenaar tinyhouse

Aardgasvrijheidsituatie: Aardgasvrije nieuwbouw

Periode aardgasvrij: Nu bijna een jaar

Alternatieve warmte:palletkachel, warmtepompboiler en infraroodpaneel

A: Ik heb een 'stip' binnen dit gebied. Vanaf dat moment ben je initiatiefnemer en kun je daar, met behoud van alle bouwbesluiten en alle duurzaamheidsnormen eigenlijk bouwen wat je wilt.

Mensen in dit gebied bouwen allemaal energiebewust. Sommigen bouwen off-grid en zijn helemaal zelfvoorzienend. Ikzelf heb nog stromend water en elektriciteit, maar geen gas. Overigens is heel Oosterwold gasvrij.

R: Heb je ook zonnepanelen?

A: Nog niet, maar die komen eraan

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 7

Het valt wel mee hoe duurzaam ik leef. Ik ben helemaal niet zo'n milieurakker. Ik heb er niet mijn leven van gemaakt. Daar waar het kan probeer ik er mijn voordeel mee te doen, geïnspireerd op een bepaalde manier van leven; weinig spullen/bezit, niet te veel verbruiken, een kleine footprint. Dat inspireert mij, maar ik rijd wel auto. Benzine...

En ik ga gewoon naar de supermarkt, probeer ook wat te verbouwen in mijn moestuin, maar daar kan ik niet het hele jaar van leven. Ik eet vlees, maar niet veel.

Economisch gedreven: 8-9

De laatste jaren ben ik minder economisch gedreven. Mijn leven is in dat opzicht verandert. Ik heb jarenlang als copywriter gewerkt. Flink aan de weg getimmerd binnen de reclamewereld. En daar heb ik goed aan verdiend. Dat heeft als gevolg dat je daar ook naar gaat leven. Dure huizen enzo.

In de crisis heb ik de conclusie getrokken dat dit niet de manier is van leven waar ik gelukkig van word en waar de wereld beter van wordt. Het moest dus anders.

Ik wilde vrijheid; geen hypotheek meer, zo weinig mogelijk waste. Ik ga nu dus op een andere manier met geld om.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): 9

Voor mij is zingeving vrijheid creëren zodat ik mijn handen vrij heb om te doen wat ik wil en ik niet gevangen zit in een structuur.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

Er verandert niet veel, ik lever niets in. Ik ben me er eigenlijk helemaal niet van bewust Er zijn geen nadelen. Ik heb aardgas nog helemaal niet gemist

4. Overwegingen

- **Milieuaspect**
- Aardgas is **eindig**
- Ik wilde anders gaan leven, 'het moment'; het kwam bij elkaar (gas is nu een issue)
- Het is niet ingewikkeld om over te stappen
- Ik kreeg subsidie
- De alternatieven zijn er!

A: Als ik nu toch iets nieuws ga doen, dan maar meteen goed aanpakken.

5. Kunnen

R: Had je een beeld bij aardgasvrij wonen voordat je hier kwam wonen?

A: Jawel. Ik ben druk bezig geweest het allemaal uit te denken hoe ik mijn nieuwe huis moet gaan verwarmen. Koken deed ik al op inductie. En praten met andere mensen die al zijn overgestapt.

R: Hebben je verdere informatie ingewonnen?

A: Via internet en gesproken met andere bewoners van Oosterwold.

R: Heb je ook informatie van de gemeente gekregen?

A: Nee, de gemeente keert zich eerder af dan dat ze helpen. Ze raken helemaal in de war van alle initiatieven binnen Oosterwold. Gemeente Almere is het spoor bijster en hebben geen controle meer. Gevolg is dat ze heel overdreven reageren zodat alle vrijheid weer verdwijnt.

Je moet heel erg je best doen om iets voor elkaar te krijgen. Ze gaan op de rem staan.

R: Zou jij het goed en slim vinden als dit concept gekopieerd zou worden?

A: Tuurlijk. Het is een prachtig idee met een heel organisch concept. Maar de ambtelijke manier van beslissingen nemen maakt deze ontwikkeling heel ingewikkeld. Bureaucratie. Ze lopen achter de feiten aan en hebben het niet onder controle.

R: Zou dit gemakkelijk te kopiëren zijn?

A: Zoals de gemeente dit nu regisseert niet. De gemeente vindt dat wij altijd moeilijk doen.

En wij hebben alleen maar last van de gemeente. Voorbeeld: wij zijn niet aangesloten op het riool, maar moeten wel rioolbelasting betalen.

Ze zijn aan iets groots begonnen 'in Almere kan alles' en de gemeente is er totaal niet klaar voor. Ze hebben inmiddels een aparte Oosterwold afdeling en de rest van de gemeente kijkt de andere kant op.

6. Willen

R: Hoe heb jij mogelijke extra kosten kunnen financieren? Was het gemakkelijk om over te stappen?

A: Ik had geen financieringsprobleem omdat ik alles uit eigen zak hebben kunnen betalen. Dat is niet voor iedereen mogelijk, want in de tiny house scene is het niet altijd gemakkelijk een financiering te krijgen bij een bank.

R: Waarom willen banken dat niet denk je?

A: Toch teveel het idee dat ze een hypotheek verstrekken aan een soort caravan. Het heeft geen waarde voor de banken.

R: Je kunt de parallel trekken met gemeente: onbekend maakt onbemind

A: Nederland (haar instituten) functioneert heel rigide. We zijn niet ingericht om anders te denken of anders te doen.

7. Doen

R: Hoe ben je gestart?

A: Ik heb alle info zelf op moeten zoeken en zelf ook de beslissing genomen om te starten. Subsidieregelingen helpen wel om een beslissing te nemen, maar de gemeente helpt niet.

A: Uiteindelijk na lang zoeken ben ik in Tjechië beland. Daar was een bouwer die al vaker kleinere woningen had gebouwd. Ze zijn eigenlijk wel vooral 'vakantiehuisjes'. Na een weekend verblijf daar heb ik doorgepakt, samen een tiny house getekend en daar laten bouwen.

R: Hoe reageerde jouw omgeving?

A: Heel enthousiast! Ik krijg veel vragen en help vrienden en andere geïnteresseerden op weg.

8. Afsluiten

A: Ik mis gas niet

Interview Aardgasvrij wonen

26-11-2019

1. Voorstellen

-

2a. Gegevens

Naam:

Adres:

Woonplaats:

E-mail:

Telefoon:

Leeftijd: 66 jaar

Huishouding: Getrouwd. Geen kinderen meer in huis wonend.

Eigendomssituatie: Eigenaar pand

Aardgasvrij situatie: niet

Periode aardgasvrij: niet

Alternatieve warmte: niet

R: Hebben jullie overwogen om van aardgas af te stappen?

T & A: Ja, vorig jaar in de zomer ging onze ketel rare dingen doen. Wij hebben toen geïnformeerd naar een nieuwe ketel of andere mogelijkheden. Toen kamen ook uit op 'warmtebron' en elektriciteit. Wij hebben toen een installateur laten komen en die heeft voor ons een kostenplaatje gemaakt. Daar kwam uit dat de aanschaf van een elektrische CV niet los staat van andere investeringen in het huis: nieuwe radiatoren, huis beter isoleren. Omdat we snel moesten beslissen, omdat de ketel echt vervangen moest worden, hebben we gekozen voor een nieuwe ketel. De installateur vertelde ons dat wanneer alternatieve warmtebronnen optimaal en betaalbaar worden de nieuwe ketel al weer versleten zou zijn.

We hebben toen in een korte tijd veel rondgevraagd en hoe meer antwoorden we kregen hoe ondoorzichtiger het werd.

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 6

Wij nemen vaker de fiets. Wij scheiden afval en eten steeds minder vlees. Met wat minder kunnen wij het prima doen. Als we boodschappen doen nemen we een eigen plastic tasje mee. We houden rekening met watergebruik, doen lichten uit als we vertrekken en zetten de verwarming dan laag. Maar niet overdreven.

Economisch gedreven: 6

Wij moeten leven naar onze portemonnee en ondanks dat we ons best doen om te volgen wat de overheid voorschrijft. De overheid neemt haar zaken niet zo serieus als dat wel gevraagd wordt aan burgers. Verder hebben wij redelijk te leven maar we moeten goed nadenken voordat we iets investeren. Wij zijn een redelijke middenmoot

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): 8

De zin en nut is een drijfveren om het 'vol te houden'. Maar worden ook teleurgesteld als de paprika en komkommer in het schap van de AH in het plastic verpakt zit.

We zijn bezorgd over onze aarde voor onze kinderen en kleinkinderen. Maar worden wel boos, en vinden het moeilijk om gemotiveerd te blijven, als we zien en horen hoe andere landen om ons heen omgaan met duurzaamheid.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

R: Welke voordelen zien jullie bij aardgasvrij wonen?

T&A: Milieu, en hopelijk op den duur ook 'prijstechnisch'.

4. Overwegingen

R: Wat zijn de overwegingen geweest om de ketel weg te doen en na te denken over een alternatief?

T&A:

- Denken aan de toekomst
- Simpel: Hij was kapot
- We hadden al veel gehoord over een eventuele warmtepomp
- Het idee dat we uiteindelijk kunnen besparen (financieel)

5. Kunnen

R: Had je een beeld bij aardgasvrij wonen?

T&A: Nee, niet echt. We wisten niet wat de consequenties zouden zijn voor ons huis. Toen de ketel kapot was zijn we pas gaan rondkijken en vragen. En toen kwam het financieel plaatje boven en toen was het snel beslist.

R: Hebben jullie buiten de installateur meer naar informatie gezocht?

T&A: Meer installateurs gesproken en mensen in onze omgeving. Maar we kregen vaak hetzelfde verhaal te horen van wat we al wisten of hadden gehoord. De investering was en is te groot voor wat we konden.

R: Hebben jullie contact gezocht met de gemeente?

T&A: Nee, wel eerder contact gezocht bij de gemeente over een actie van zonnepanelen, maar daar waren we te laat voor. We konden niet meer meedoen met de actie van de gemeente.

R: Hebben jullie andere duurzaamheidsmaatregelen overwogen?

T&A: Ja, binnenkort wordt ons dubbelglas vervangen. Het is dubbelglas uit 1980 en nieuwe ramen levert ons een grotere besparing op.

R: Hoe gaan jullie dat financieren?

T&A: Ik vrees dat wij, als kleine zelfstandigen dat zelf moeten gaan betalen.

T&A: Wij zitten ook nog met een ander dilemma. Wij zijn 66 en wij wonen in een compleet gezinswoning. Er zit een kans in bestaat dat wij over 10 jaar hier niet meer wonen. Halen wij de investering van nu er dan nog wel uit? Dat zal voor mensen van onze leeftijd wel een punt zijn.

6. Willen

R: Wat vinden je kinderen ervan dat jullie aardgasvrij willen gaan wonen?

T&A: Wij hebben overlegd met onze kinderen en die waren ook voor een nieuwe ketel. Onze kinderen zijn ook niet aardgasvrij.

7. Doen

Niet behandeld

8. Afsluiten

T: Het zou mooi zijn als er een, niet commercieel, infopunt van kennis over hoe verduurzaam ik op het gemeentehuis komt.

Interview Aardgasvrij wonen

26-11-2019

1. Voorstellen

-

2a. Gegevens

Naam:

Adres:

Woonplaats:

E-mail:

Telefoon:

Leeftijd: 65 jaar

Huishouding: Getrouwd en geen kinderen meer in huis wonend.

Eigendomssituatie: Eigenaar pand

Aardgasvrij situatie: nog niet

Alternatieve warmte: nog niet

F: Wij overwegen om zonnepanelen aan te schaffen en willen graag ons huis zelfvoorzienend maken en dan wil ik ook geen aardgas meer hebben. De factor geld houdt ons nog even tegen.

Ik heb al best veel informatie verzameld om te kijken of er mogelijkheden zijn. Men gaf destijds aan dat een elektrische CV-ketel gekoppeld zou kunnen worden aan zonnepanelen. Ik zou dan elektra en warmte via de zonnepanelen kunnen krijgen.

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 7-8

We proberen wel duurzaam te leven. Wij kijken vaker naar spullen die gerecycled zijn en ook zelf meewerken aan het recyclen op zich.

We scheiden ons afval, maar met energie zijn we nog niet zo duurzaam.

De auto gebruiken we minder. Als ik per jaar nog 4000/5000 km rijd is het veel en de rest is echt fietsen. Ik ga iedere dag met de fiets naar het werk.

Maar ik zou wel duurzamer willen leven dan ik op dit moment doe.

Economisch gedreven: 7-8

Ik moet vooropstellen dat ik eigenlijk nog best economisch gedreven ben. We hebben het graag goed. Lekker op vakantie gaan en ook met het vliegtuig. Ik ben nu sinds een tijdje één verdiener geworden, dus we zijn iets minder luxe gaan leven. Al hebben we een leuke loonsverhoging gekregen dat de kids nu allemaal het huis uit zijn gegaan.

Luxe leven vinden we ook wel belangrijk.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): 5

Minder gedreven door zin, moet ik eerlijk toegeven. Wij zijn meer economisch gedreven.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

Ik kan je wel even vertellen waar het allemaal vandaan komt. De zus van mijn vrouw, die zijn niet zo economisch gedreven maar hebben het wel heel goed, gaat in een project in Zeewolde wonen. Dat is puur en alleen gericht op zelfvoorzienende woningen. Ik geloof dat er daar 70 komen te staan. Ik vind het nog wel een geitenwollen sokken omgeving. Iedereen gaat ook voor iedereen zorgen. Iedereen krijgt ook een tuintje en moet iets gaan

verbouwen waar de rest ook van kan gaan eten. En als je het financieel goed hebt kun je daar ook nog een tuinman voor inhuren, maar anders zelf doen. Per zoveel woningen hebben ze een wasmachine. En hierdoor krijgen wij heel veel informatie. Daardoor zijn wij er veel meer over na gaan denken wat we zelf willen. Ik zou niet zo ver willen gaan, maar ik wil er wel beter over na gaan denken.

4. Overwegingen

Zie 3 ook, daar staat niet alleen het stukje ervaring, maar ook de overweging.

5. Kunnen

R: Wat is je beeld van aardgasvrij wonen?

F: Mijn beeld is daar heel goed en positief over. Als het zo kan dat je vanuit je zonnepanelen je ketel kunt aansturen. En ik heb verder niets met aardgas. Wij hebben nog nooit op aardgas gekookt. Wij hebben keramisch. Aardgas hebben wij alleen voor de warmtevoorziening. Laat ik vooral voor op stellen dat het ook zonder mag, als ik er maar qua comfort niets op in hoeft te leveren. Dat vind ik vooral belangrijk.

R: Hebben jullie verdere informatie ingewonnen buiten de zus van je vrouw?

F: Wij hebben zelf niet perse echt veel informatie ingewonnen buiten de zus van Jeanet. Onze dochter heeft net een nieuw huis in Duizel en die hebben meteen zonnepanelen aangeschaft. En zij zijn met de installateur in gesprek gegaan over een andere, elektrische, ketel en wat andere duurzame maatregelen zijn. En zo krijgen wij allerlei informatie uit onze eigen omgeving. Maar we zijn er zo zelf niet heel fanatiek naar op zoek.

Daar komt bij dat onze ketel niet zo extreem oud is. Wij hebben zo'n ongelofelijk fijne Nefit Topline ketel die in de loop van de jaren al compleet vernieuwd is omdat die zo'n slechte onderdelen had, dus wij hebben nog steeds een nieuwe ketel. En daardoor schuif je het ook voor je uit.

Dus ik wacht liever even totdat er echt goede elektrische ketels zijn en ik weer wat geld heb gespaard zodat ik in één keer kan omswitchen.

R: Hebben jullie ook contact gezocht met de gemeente over aardgasvrij wonen? Om daar eens informatie op te vragen?

F: Nee, helemaal niet.

R: Vind je dat je het wel mag verwachten dat een gemeente hierover informeert?

F: Ja en nee. Eigenlijk vind ik wel dat de gemeente informatie moet verstrekken. Die zonnepanelen jongens die sluiten natuurlijk ook allemaal deals met de gemeente. Ik krijg ieder kwartaal een aanbieding dat ze weer een nieuw gedeelte gaan aanpakken voor zonnepanelen, maar daar zitten berekeningen bij waar ik een heel groot vraagteken bijzet.

F: Ik ben ook eigenlijk best laat met mezelf te laten informeren. Ik heb inmiddels ook een slimme meter, maar dat had ik beter niet kunnen doen. Ik had beter mijn oude meter kunnen houden zodat ik 1 op 1 mijn kosten/inkomsten van de zonnepanelen weer terug zou krijgen.

R: Ben je op de hoogte dat je je huis nog verder zou moeten aanpassen wanneer je bijvoorbeeld een warmtepomp zou installeren?

F: Ik heb heel veel twijfel bij een warmtepomp. Wij pompen nu al het gas uit de grond, maar daar komen we na zoveel jaar achter dat dat het toch niet helemaal was. En dat idee heb ik ook bij warmte die je uit de grond gaat halen. Wat gaat daar na zoveel jaar mee gebeuren. En dan zie ik zonnepanelen beter bij me passen voor de toekomst, want daar ga je niet iets uit de bodem halen.

R: Maar je weet het niet zeker? Zou je beter geïnformeerd willen worden?

F: Ik heb het idee dat niemand het zeker weet. Dat wisten ze van aardgas ook niet, tenminste dat hoop ik dat ze dat niet wisten.

R: Heb je naar financieringsconstructies gekeken?

F: Nee, daar ben ik helemaal niet mee bezig geweest. Het enige wat ik wel weet is dat er volgens mij een subsidie is of een voordeel bij de belastingdienst.

6. Willen

R: Wat zou jij nu over de drempel trekken om uiteindelijk toch aardgasvrij te gaan wonen?

F: Als er een aanbieding komt, dat is dan toch weer dat economische, die heel interessant zou kunnen zijn. En zeker als er info komt over combimogelijkheden. Neem bijvoorbeeld Eneco; die adverteren nu dat ze de ketel terugnemen en een elektrische terug gaan plaatsen. Als er een plan komt om meteen het hele pand goed aan te pakken. Ik financier liever alles in één keer dan nu een plukje en later weer plukjes. Ik weet niet of wij dan voldoende besparen om in een korte tijd weer ruimte te hebben om iets nieuws aan te schaffen of te verbouwen.

7. Doen

Niet behandeld

8. Afsluiten

F: Ik ben toch meer economisch gedreven dan ik ooit zou willen zijn.

Interview Aardgasvrij wonen

26-11-2019

1. Voorstellen

-

2a. Gegevens

Naam:

Adres:

Woonplaats:

E-mail:

Telefoon:

Leeftijd: 44 jaar

Huishouding: Getrouwd en 2 kinderen

Eigendomssituatie: Eigenaar

Aardgasvrij situatie: niet

Periode aardgasvrij: -

Alternatieve warmte: zonnepanelen, zonnecollectoren gekoppeld aan de CV

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 7

We zijn niet super duurzaam, gewoon denk ik, een middenmoter. We hebben het hele huis volledig geïsoleerd. We zijn op dit moment de laatste isolatie op zolder aan het aanbrengen. Door de zonnepanelen en de zonnecollectoren houden we de energierekening laag.

Wij scheiden bewust afval. Plastic, groen en grijs. Vooral met het scheiden van plastic werden we ons bewust van de hoeveelheid verpakkingsmateriaal we eigenlijk gebruiken. Ik heb bijna alle lampen vervangen door ledverlichting. Ik pak voor kleinere afstanden vaker de fiets en laat de auto dan staan. Dingen die kapot gaan niet meteen weggooiën, maar eerst proberen te repareren. Gewoon de kleine dingen, het is meer eigen gewin.

Economisch gedreven: 7,5

We zijn ons bewust van de kosten. Ik stap ieder jaar over naar een andere energieleverancier. Dan kijk ik wat het gaat doen. Daarmee bedoel ik wat doet de prijs. Ik kijk eerst naar de kosten en dan kijk ik waar het vandaan komt. Als het dan niet veel scheelt pak ik de groenere, maar ik kijk eerst naar de kosten. Ook dat ik weet van meerdere verhalen dat groenere energie niet altijd even groen is. Gelijk aan de hele discussie over biomassa.

Ik ben economisch gedreven, maar niet ten koste van alles. Ik werk namelijk bewust niet fulltime. Om daarnaast ook nog dingen te kunnen doen.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): 7

Ik ben me bewust hoe de wereld er nu voor staat en dat daar iets aan gedaan moet worden. Dat er ook echt iets moet veranderen. Ik ben me bewust van de klimaatverandering.

Ik ben ook heel erg blij met regen. Het is veel te lang veel te droog geweest. En als het gaat regenen zie je direct wat het doet in je tuin. Belangrijk dus.

Ik ben niet fanatiek, ik ben me bewust. Het ligt niet in mijn invloedssfeer om daar heel actief aan mee te doen. Ik wil mijn steentje bijdragen, maar denk ook aan mezelf.

Op het moment dat ik de keuze heb tussen groen en niet-groen en het nauwelijks pijn doet in mijn portemonnee zal ik altijd voor groen kiezen. Als het twee keer duurder is ga ik er niet voor. Zo hypocriet ben ik dan ook weer.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

R: Kun je 3 steekwoorden geven over wat jij denkt waarom aardgasvrij wonen voordelig is:

- De investering is groot, maar uiteindelijk de maandelijkse/jaarlijkse kosten laag
- Continue temperatuur
- Warmte die uit de aarde gepompt geeft, heb ik van horen zeggen, geeft geluidsoverlast
(R: dat lijkt me geen voordeel)

4. Overwegingen

R: Welke argumenten zouden jou overtuigen om over te stappen naar aardgasvrij?

- Financieel aantrekkelijk; rendabel op de korte termijn
- Als het ook voor de toekomst duurzaam is

M: Ik weet namelijk niet of aardwarmte voor in de toekomst nog steeds verstandig is. Je gaat nl ook andere lagen in de grond doorboren waardoor vervuiling ook dieper de grond in gaat. Denk daarbij ook aan ons grondwater.

Hier net over de grens staat een kerncentrale in Moll en het kernafval verblijft in de lagen van de aarde ook vlakbij ons grondwater. Dat bedoel ik.

5. Kunnen

R: Heb jij een beeld van aardgasvrij wonen?

M: Een klein beetje. Ik heb aan de zijlijn gekeken naar een wijk in Tilburg die aardgasvrij gebouwd is. Ik weet dat die bewoners in de winter de huizen niet warm krijgen. We moeten er wel naar toe, dus het zal een kwestie van tijd zijn dat mijn CV en vloerverwarming van het aardgas afmoeten.

R: Waar heb jij meer informatie ingewonnen over aardgasvrij wonen?

M: Ik krijg elke maand mailtjes via een duurzaamheidscollectief, niet commercieel denk ik (ze duwen geen product door mijn strot) waar ik op geabonneerd ben omdat ik zonnepanelen heb en dus energie lever. Staan allerlei onderwerpen in. En ik zie meer in de media.

Het onderwerp hoor je nu vaker dan 5 jaar geleden. Via de gemeente niks, ik weet alleen dat ze een project hadden dat je subsidie kreeg op zonnepanelen.

R: Ga je op korte termijn investeren in een warmtepomp of een alternatief?

M: Nee nu niet. Het is te duur.

R: Heb je daar offertes voor op gevraagd?

M: Nee, heb ik nog niet gedaan. Ik heb gelezen in een magazine (van vereniging van huiseigenaren) dat het een flinke investering is.

R: Heb jij gekeken naar financieringsmogelijkheden?

M: Nee. En lenen wil ik niet, want dat kost nog meer.

6. Willen

R: Stel je ketel valt nu definitief uit, stap je dan over?

M: Nee. We hebben er niet het geld voor. Als de investering kleiner zou zijn, dan was het realistisch dat we zouden overstappen.

M: Mijn verwachting is dat er nog wel veel gaat veranderen. Ik weet dat Tesla al jaren geleden bezig is geweest om een grotere accu te maken. Ik kan me voorstellen dat die techniek straks ook toe te passen is om zonne-energie op te slaan. Wie weet wat de toekomst nog gaat brengen. En ik kan me zo voorstellen dat er nog veel meer mogelijkheden zijn.

7. Doen

Niet behandeld

8. Afsluiten

M: Wanneer er een tocht in je huis zit is dat niet lekker. Dus ik heb geïsoleerd voor comfort.

Interview Aardgasvrij wonen

27-11-2019

1. Voorstellen

Niet behandeld

2a. Gegevens

Leeftijd: 65+
Huishouding: samenwonend
Eigendomssituatie: huur, beleggingsmaatschappij
Aardgasvrijheidsituatie: aardgasvrije nieuwbouw
Periode aardgasvrij: 2019 (4 maanden)
Alternatieve warmte: waterwarmtepomp (eigen pomp, niet gedeeld)

Verder nog 15 zonnepanelen op het huis. Spelen quitte, krijgen een beetje terug.

Mevr: Hiervoor woonden we in Horst, ook in een huurhuis. Daar hadden we 7 zonnepanelen en een zonneboiler. Daarmee speelden we niet quitte. We kookten elektrisch, maar stookten wel op aardgas.

R: De vorige woning hadden we zonnepanelen vanuit de woningbouwvereniging, met gedeelde opbrengst. Dan schatte de vereniging in hoeveel opbrengst de panelen zouden hebben en 50% van die schatting betaalden we als een soort huur. De rest van wat de panelen opbrachten mochten we zelf houden. Het werd niet opgelegd door de woningbouwvereniging, maar was een keuze en dat heeft destijds heel veel mensen over de streep getrokken, ook omdat je in een huurhuis niet snel zelf zonnepanelen gaat leggen natuurlijk.

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 7-8

We rijden nog in een dieselauto, dus dat is niet duurzaam (Mevr: als dat schip een keer gaat keren, dan zijn wij er misschien niet meer). In Horst scheidden we ons afval heel goed, die gemeente was daarin echt een voorloper. Hier hoeven we helemaal niets te scheiden, alles moet in een ondergrondse container en GFT wordt niet eens opgehaald bij ons. Dat heeft wel effect op ons scheidingsgedrag, en dat vinden we wel heel jammer. Papier en glas scheiden we nog wel.

Mevr: we zijn gisteren (26-11) naar de raadsvergadering geweest, daarin ging het ook over afvalscheiding. Dat was echt een drama.

R: Ik ben wel allergisch voor het Diftar. Mensen zijn dan misschien toch geneigd om dan hun afval in jouw container te gooien en dan moet je gaan werken met een slot enzo.

Mevr: Ik zou wel heel graag afval willen scheiden. Gisteren werd de container bijvoorbeeld geleegd en zat er gewoon een blik verf in.

Economisch gedreven: geen cijfer, ongeveer gelijk aan duurzaam.

Mevr: Onze beslissingen zijn zowel duurzaam als economisch.

P: Heb je een voorbeeld daarvan?

Mevr: Nee, niet zo. Maar nu met het aardgasvrij wonen hebben we bijvoorbeeld een permanent daltarief. Dit huis hebben we ook wel deels genomen vanwege het 0-op-de-meter.

R: En we moeten ook wel rekening houden met geld. We leven alleen van een pensioen, dus we moeten ook wel letten op de centen.

Mevr: We hebben ook 4 kinderen, die hebben alle 4 gestudeerd en we hebben er alles aan gedaan om ervoor te zorgen dat zij geen studieschuld hadden. Daarvoor hebben we ook op een gegeven moment ons huis verkocht.

P: Als je boodschappen gaat doen, neem je dan je eigen tas mee?

Mevr: 9 van de 10 keer wel ja. Maar ik doe groente en fruit wel in een aparte plastic tasje van de winkel. Alles los in de tas, daar begin ik niet aan. Ze wegen het ook pas bij de kassa, en dat gaat met een paar appels nog wel, maar met een kilo boontjes, dat kan toch niet?

R: Ik zou graag met een schaar de supermarkt in lopen en alles wat ik koop waar overbodig plastic omheen zit, ter plekke het plastic eraf knippen en daar op de grond gooien. Maar dat mag ik niet van mijn vrouw.

Mevr: Er zijn zoveel dingen die je koopt die automatisch in het plastic zitten waar je niets aan kunt doen.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): Niet behandeld

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

R: Heerlijk! Ik moest er wel even aan wennen in het begin, omdat je geen stralingswarmte heb van radiatoren.

Mevr: En het duurt wel even voordat de temperatuur weer goed is wanneer het weer omslaat. En de slaapkamer was in het begin erg warm. Daarvoor moesten we dan een slangetje dat naar de slaapkamer liep dichtdraaien, maar daarvoor hebben we iemand moeten laten komen, omdat wij geen idee hadden welk slangetje het was. Maar nu is het prima, hoewel het 's ochtends wel een paar graden warmer is op de slaapkamer, maar dat komt door ons zelf en doordat het huis zo goed geïsoleerd is.

Mevr: En het is wel heerlijk koel in de zomer. Dan is het buiten 35 graden en hierbinnen lekker 22 graden.

Mevr: Het enige minpunt is eigenlijk de traagheid van het systeem. Dat het toch één tot twee dagen duurt voordat het systeem zich heeft aangepast.

R: En dat we niet zo goed weten waar de pomp precies zijn warmte vandaan haalt en hoe hij precies werkt.

4. Overwegingen

P: Welke overwegingen hadden jullie om hier te gaan wonen?

Mevr: Eerste overweging was terug naar Brabant. Toen kwam dit eigenlijk vrij snel op ons pad en moesten we snel beslissen en dat hebben we toen gedaan.

R: We zitten hier op een hele mooie locatie, maar we hadden al ja gezegd tegen de woning en toen pas zijn we gaan kijken naar de locatie. We hadden het alleen op papier gezien.

P: Je zegt "dit kwam op ons pad". Hoe is dat op jullie pad gekomen?

Mevr: Een vriend van ons raadde ons een makelaar aan. Die hebben we toen een e-mail gestuurd en toen kregen we heel snel een reactie dat hij hier bezig was met de oplevering van een project in Waalre en dat we mochten kiezen welke woning we wilden. We hebben zo ook een hele wachtlijst over kunnen slaan.

5. Kunnen

P: Hadden jullie een beeld van aardgasvrij wonen voordat jullie hier kwamen wonen?

R: Ik was in het begin wel huiverig over de technische mogelijkheden en de eventuele herrie van zo'n warmtewisselaar. Daar heb ik toen veel over gelezen. Nu ben ik groot voorstander van aardgasvrij, maar toch bekruipt me nog wel eens het gevoel van: "wij moeten allemaal van het gas af, en in Duitsland willen ze iedereen juist aan het gas, om maar te zwijgen over landen als China en India."

Mevr: Het is in die zin natuurlijk maar een druppel op de gloeiende plaat, maar je moet ergens beginnen.

P: Waar hebben jullie informatie vandaan gehaald?

R: Internet. De gemeente hebben we niet bevroegd. We hebben ook niets gehoord van de gemeente. Dat was ook destijds in Horst zo. Toen hebben we ook uitsluitend informatie gekregen vanuit de woningbouwvereniging over de zonnepanelen.

P: Was het makkelijk om informatie te vinden?

R: Dat viel wel tegen. Je verdrinkt in alle technische uitleg, terwijl ik toch een technische achtergrond heb. De meest duidelijke bronnen waren toch van fabrikanten, maar daar heb je dan wel weer vraagtekens bij over de betrouwbaarheid.

P: Is de capaciteit van de warmtepomp groot genoeg?

Mevr: Ja, zeker. We hebben op de badkamer nog wel een kleine elektrische radiator, maar die gebruiken we nooit.

P: En hebben jullie zelf nog iets van isolatie aangebracht om het lawaai van de warmtepomp te beperken?

Mevr: Nee, je hoort hem ook niet. Soms als je 's nachts naar de wc moet hoor je hem weleens zachtjes, maar verder hoor je niets. Die deur waar de installatie achter zit is ook beter geïsoleerd natuurlijk.

6. Willen

P: Wat waren de reacties van mensen uit jullie omgeving?

Mevr: Jaloers! Zowel over het aardgasvrij wonen, als over de locatie waar we nu zitten.

R: Er waren wel mensen die zijn gaan zoeken of er nog woningen te koop stonden hier.

P: En wat zeiden jullie kinderen?

Mevr: Die zijn ook positief. Ze staan er wel van te kijken dat we zo voorop lopen, terwijl we het moeten doen met redelijk weinig geld.

Drie van onze vier kinderen wonen in een oud huis, en nummer vier woont in Australië, dus wij leven duurzamer dan zij. Één zoon woont op een oude boerderij. Die heeft hij wel laten isoleren en hij heeft een aantal zonnepanelen geplaatst bij het huis. Één dochter heeft een deel aangebouwd bij haar huis en dat is geïsoleerd, maar de rest van het huis ook niet. En de laatste dochter die in Nederland woont, woont in een monument, en daar is helemaal niets aan geïsoleerd.

P: Hebben jullie contact gehad met de installateur of aannemer voordat jullie introkken in dit huis?

R: Nee. Pas na intrek hebben we een paar keer mensen laten komen, omdat we nog wel vragen hadden en een beetje het idee hadden dat het niet naar behoren functioneerde, met name dan voor de slaapkamer. Dat is allemaal goed geregeld. De beleggingsmaatschappij speelde onze vragen meteen door naar de installateur en die kwam dan snel langs.

Mevr: Toen we hier introkken waren er ook allemaal energiezuinige apparaten ingebouwd. Alleen de wasmachine en droger hebben we zelf mee moeten nemen. Die droger zijn we trouwens ook minder gaan gebruiken de laatste tijd, want die verbruikt wel erg veel. Zo hebben we in oktober echt veel energie verbruikt, ongeveer dat van een gemiddeld driepersoons huishouden, en wij zijn maar met z'n tweeën. We hebben nog wel geklust ook in oktober, maar we hebben ook altijd de computer aanstaan, en onze opladers laten we ook altijd in het stopcontact zitten, dat tikt ook aan.

P: Rentmeesterschap?

R: Nee, voor mijn gevoel heb ik daar nooit zo naar gekeken, van de wereld moeten verbeteren.

P: Solidariteit?

R: Eigenlijk alleen solidair naar Groningen toe.

Mevr: Ja, daar hebben we emotioneel ook echt last van gehad. We hebben zelf in Roermond gewoond en daar twee aardbevingen meegemaakt, maar we leefden echt mee met de mensen daar ja.

P: Hebben jullie nog tips voor mensen die aardgasvrij willen gaan?

R: We hebben laatst de vraag gehad van iemand die zei: "Ik moet eigenlijk ook iets aan die energie doen." Toen heb ik hem gezegd dat hij eerst maar eens zijn huis moet isoleren. Verder zou ik voor een bestaande woning eerst even afwachten wat er vanuit de overheid komt aan maatregelen.

Als mensen nieuw gaan bouwen zeggen we: "DOEN!"

Mevr: En als je een bestaande woning gaat kopen, dan zou ik zeggen: "overweeg het eens, zoek het eens uit." Als je toch een huis koopt en van plan bent om het wat te verbouwen, neem het dan meteen mee.

7. Doen

Niet behandeld.

8. Afsluiten

Mevr: Het verbaast me eigenlijk ook wel dat ook kennissen van onze leeftijd die allemaal zeggen: "Het zal onze tijd wel duren." Dat vind ik zo'n slecht argument. Dan ben je wel een beetje aan het indutten vind ik.

Interview Aardgasvrij wonen

27-11-2019

1. Voorstellen

-

2a. Gegevens

Naam:
Adres:
Woonplaats:
E-mail: -
Telefoon: -
Leeftijd: 39 jaar
Huishouding: Getrouwd met twee kinderen
Eigendomssituatie: Eigenaar pand
Aardgasvrij situatie: niet, maar dat gaat veranderen
Periode aardgasvrij: -
Alternatieve warmte: Nog niet

B: Wij gaan verhuizen naar de Kromstraat en gaan daar helemaal aardgasvrij wonen. Er komen zonnepanelen en een houtkachel. In de toekomst moeten we nog iets anders bedenken. Warmteluchtpomp denken we aan, maar zover zijn we nog niet, want er is nog teveel beweging.

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 8

Wij gaan zonnepanelen plaatsen, we proberen onafhankelijk te zijn op de Kromstraat. Dat gaat toch lastig worden. Want we hebben heel veel zonnepanelen nodig om zelfvoorzienend te kunnen bouwen en wonen. Hoeveel zonnepanelen we straks nodig hebben weet ik niet, maar wel heel veel.

We scheiden afval en we hebben onze eigen moestuin. We willen zoveel mogelijk zelf kweken en planten. Dan hebben we al geen CO2 uitstoot om het ergens te halen. We hergebruiken zoveel mogelijk, ook spullen uit het oude huis (Leenderweg 87), en we gaan met natuurlijke materialen ons nieuwe huis gaan isoleren.

Economisch gedreven: 2-3

De situatie is zo dat ik niet werk. We proberen met zo min mogelijk geld uit te komen. En dat is een hele bewuste keuze!

Het is een bewuste keuze om zo zuinig mogelijk te leven. En we gaan bewust minder op vakantie.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): 8

Is het eten in de supermarkt allemaal zo biologisch? Ik weet het niet, ik geloof daar niet in. Ik geloof dat wat ik van mijn veld haal dat dat echt biologisch is. En daardoor gezonder en beter kunnen leven. En een zo klein mogelijke footprint te hebben.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

R: Wat zijn jullie ervaringen op het gebied van aardgasvrij wonen?

B: Nu nog geen. In de fase waarin we nu zitten is het anders. Het verzamelen van informatie om uiteindelijk aardgasvrij te gaan wonen is heel moeilijk. Hoe kan het? Hoe duur zou het zijn? Welke ervaringen zijn er?

R: Dacht je dat het gemakkelijker zou zijn?

B: Ja. Ik dacht dat het gemakkelijker zou zijn. Dat er meer informatie zou zijn. Bijvoorbeeld van de gemeente. Maar die weten helemaal niets. Daar hoef je geen ondersteuning van te verwachten. En als je verder zoekt dan zou je beter in België of Duitsland moeten zoeken om de juiste informatie te krijgen.

4. Overwegingen

R: Waar halen jullie je ideeën vandaan?

B: Duurzame Huizen Route. Die is ieder jaar. Daar kun je je gewoon aanmelden en die mensen kunnen je voorzien van informatie.

R: Er is een moment geweest dat jullie hebben besloten om duurzamer te gaan leven en wonen. Kun je je dat nog herinneren?

B: We zaten met z'n op de bank. Ik was kwaad op mijn werkgever. Ik heb geen zin meer om afhankelijk te zijn van hem. En dat was het begin. Mijn man zei toen als we niet meer afhankelijk willen zijn moeten onafhankelijk worden. En zo is het begonnen.

R: Verduurzamen, aardgasvrij en CO2 verminderen is veel in het nieuws. Heeft dat de beslissing beïnvloed of doen versnellen?

B: Het komt vooral vanuit ons zelf. Maar de overheid kan veel meer doen dan ze nu doen. Bijvoorbeeld minder vliegen. De vliegreizen zo duur maken dat niet iedereen meer even een weekendje weggaat naar Madrid met het vliegtuig. Dan hoeven we niet meer na te denken over of we 100 km/u moeten gaan rijden. Ik vind dat allemaal maar flauwekul. Als we maar de grote dingen aanpakken dan hoeft er niet meer zoveel over aardgasvrij gesproken worden, ik weet namelijk niet of het allemaal zo nuttig is om dit te doen. Voor ons is het alleen maar de drive om onafhankelijk te zijn.

R: Wat hebben jullie nog meer nodig om onafhankelijk te zijn?

B: De zon! Als we het hele jaar de zon hebben, komen we een heel eind. Eigen water kan niet. En we zouden graag zelf een riool(aansluiting) willen. Dat is mogelijk, maar de gemeente werkt niet mee. De gemeente heeft geen informatie en geen ervaring. En ze willen gewoon niet duurzaam bezig zijn. Dat geldt niet voor iedere gemeente in Nederland. Er zijn ook andere gemeentes die hier verstandiger mee omgaan.

5. Kunnen

R: Hoe hebben jullie dit kunnen financieren? En was dat makkelijk?

B: Door de verkoop van ons huidige huis.

R: En daardoor is het voor iedereen bereikbaar?

B: Wij hebben ook geluk met een stukje vermogen. Maar radicaal het roer om helpt. Wij hebben verder geen externe financiering.

6. Willen

R: Jullie zijn begonnen met een droom 'Ik wil onafhankelijk leven'. Vind je dat je daar goed voorbereid aan gestart bent? Wist je waar je aan begon?

B: De droom om geheel onafhankelijk te leven en wonen kan niet. Met zonnepanelen krijg je dat niet voor elkaar. Het kan wel, maar dan moeten we in een pipowagen ergens in de natuur en alternatief wonen. Wij zijn ook luxe gewend en we willen een stukje behouden. Het is realistisch geworden dat het dus niet helemaal kan, maar we kunnen nog wel dingen veranderen. Meer met de fiets, 1 auto.

Of bijvoorbeeld ook een heel jaar lang te leven van de moestuin is een hele investering. Je moet veel leren om de groente en fruit zo te bewerken dat je er ook een heel jaar van kunt eten. De hele winter door, dat moet je leren.

Dat had ik niet helemaal verwacht dat dat zoveel werk zou zijn.

R: Als een zelfvoorzienend huis niet helemaal lukt, welke duurzame energie komt er dan bij?

B: We willen wel een houtkachel, maar daar zijn we nog niet uit. Of een warmteluchtpomp, maar die trekt weer heel veel stroom, maar dat willen we liever niet. We gaan waarschijnlijk van 240 V naar 120 V. Dat betekent wel dat alle apparaten omgezet moeten worden, maar dan zullen we het waarschijnlijk wel kunnen redden.

7. Doen

Niet behandeld

8. Afsluiten

R: wanneer is deze droom klaar?

B: Over 2 à 3 jaar. Hahahahaha!
Als we de vergunning maar rondkrijgen.

Interview Aardgasvrij wonen

28-11-2019

1. Voorstellen

Niet behandeld.

2a. Gegevens

Leeftijd: 25-45 jaar
Huishouding: Samenwonend, 2 kinderen.
Eigendomssituatie: Koopwoning
Aardgasvrij: Niet aardgasvrij. Stoken met HR-ketel.
Periode aardgasvrij: n.v.t.
Alternatieve warmte: n.v.t.

Verder 12 zonnepanelen. Spelen hiermee quitte. Zonnepanelen zelf gelegd even nadat ze het huis gekocht hadden.

R: We hebben de ketel in 2016 aangeschaft. Toen hebben we ook besloten om de komende 10 jaar nog op aardgas te stoken, want zo'n ketel koop je natuurlijk niet voor 3 jaar.

P: Had jullie vorige huis zonnepanelen?

M: Nee, dat was een huurwoning. Ik heb toen wel geprobeerd om met de woningbouwvereniging dingen te regelen. Zo verdienden wij eigenlijk teveel voor de huur die wij moesten betalen; wij waren scheefhuurders. Ik heb toen geprobeerd dat ze mensen zoals wij meer huur zouden laten betalen, waarvan ze dan zonnepanelen konden financieren, maar daar wilden ze niet aan.

P: Is het verschil met zonnepanelen merkbaar.

M: Ja, je bent ook veel meer bezig met wat je verbruikt. Veel bewuster.

R: Nu verbruiken wij wel weinig, ook al voordat we zonnepanelen hadden verbruikten we aanzienlijk minder dan het gemiddelde.

2b. Zelfbeeld op schaal van 1 tot 10

Gedreven door duurzaamheid: 7-8

R: We scheiden afval, gebruiken zo min mogelijk plastic. Daar erger ik me ziek aan, al dat plastic.

M: We zijn ook heel bewust bezig met voedselverspilling. Ik ben daardoor ook anders boodschappen gaan doen.

Economisch gedreven: 4

R: Dingen moeten wel financieel voordelig zijn, maar dat is niet de hoofdreden. We hebben bijvoorbeeld een hybride auto gekocht een aantal jaar geleden. Dat was duur, maar wel beter voor het milieu.

M: Ik weiger bijvoorbeeld ook om kleren te kopen bij winkels als de Primark. We kopen voornamelijk organisch katoen en zijn zuinig op onze kleren.

R: Financieel is dus niet een hoofdreden om iets te doen, maar we nemen het wel mee in het plaatje.

P: Nemen jullie het vliegtuig als jullie op vakantie gaan?

M: Ja, maar wel steeds minder. Het geeft steeds meer een schuldgevoel. Laatst gingen we iets doen met vriendinnen, en 1 woont in Schotland. Toen hebben we haar hierheen laten komen in plaats van met de rest die kant op te gaan, want nu hoefde er maar 1 persoon te vliegen.

R: Voor mijn werk in het buitenland probeer ik ook steeds vaker de trein te nemen.

Gedreven door zingeving (wat ik doe moet 'zin' hebben): Niet behandeld.

3. Ervaringen met aardgasvrij wonen

N.v.t.

4. Overwegingen

P: Wat waren jullie overwegingen om geen aardgasvrij te nemen?

R: Kosten, onzekerheid.

M: Het was niet zozeer een vraag van "of" maar van "wanneer".

P: Waarom onzekerheid?

M: Onzekerheid om wat de gemeente gaat doen. We zitten hier in een wijk met huizen uit de jaren '70-'80. We moeten afwachten wat de visie van de gemeente wordt daarop en wat ze daarmee willen doen, en of die visie ons aanspreekt, of dat we gaan verhuizen.

M: Het voelt ook raar als wij nu een keuze maken en als de gemeente een paar jaar later een keuze gaat maken wat ze willen doen en dat we daarop mee hadden kunnen liften.

5. Kunnen

P: Hoe is jullie huis geïsoleerd verder?

R: Het was slecht, nu is het beter. Toen we hier introkken was het energielabel C, nu B.

M: Het zou helpen als we zouden weten HOEVEEL het gaat kosten om aardgasvrij te gaan. We weten dat het geld gaat kosten, maar niemand kan ons vertellen hoe duur het uiteindelijk gaat zijn.

P: Hebben jullie een beeld van aardgasvrij wonen?

R: Mijn vader woont aardgasvrij en hij is daar hartstikke blij mee.

M: Je hebt daar altijd lekker warme voeten vanwege de vloerverwarming. Dat lijkt me heerlijk!

R: Ja, we hebben er wel een bijna romantisch beeld van.

P: Waar woont je vader?

R: In Reusel. Daar heeft hij het huis al aardgasvrij gekocht.

P: Hebben jullie verder nog kennis opgedaan toen jullie aan het overwegen waren?

R: Ja, internet. Milieucentraal hebben we veel aan gehad destijds. Ook de site van de RVO en Energie Nederland of zoiets.

P: Hebben jullie de gemeente gevraagd?

R: Nee.

M: Ik hoorde vanochtend op de radio dat afspraken uit het klimaatakkoord omtrent aardgasvrij niet haalbaar gaan zijn, en dat infrarood panelen dan een uitkomst zouden kunnen zijn. Maar dan komen bij mij weer vragen op als: “Wat nu als ik dan zwanger ben, kunnen infrarood panelen dan wel?” Eigenlijk hele praktische vragen.

P: Wat vinden de mensen in jullie omgeving over aardgasvrij wonen?

M: De meeste mensen vinden het nog een stap te ver.

R: We zijn wel goede promoters voor zonnepanelen in onze omgeving. We hebben al een stuk of 6 mensen over de streep getrokken.

M: Ook als het gaat over isolatie e.d.

P: Is jullie huis verder klaar voor aardgasvrij?

R: Het dak moet nog beter geïsoleerd worden, maar verder zou het moeten kunnen.

P: Hoe zouden jullie de overstap naar aardgasvrij financieren?

R: We hebben wel eens gekeken om een duurzame hypotheek af te sluiten bij Triodos, maar daar deden ze heel moeilijk en we voelden ons niet serieus genomen.

M: We merkten ook dat er erg weinig kennis is bij onafhankelijke adviseurs.

M: We willen het ook het liefst zelf financieren. Het zou mooi zijn als er straks een potje voor is vanuit de gemeente of het rijk, maar daar laten we het niet van afhangen.

R: We zouden het wel fijn vinden om te weten wat de totale kosten zijn, dan kunnen we daarvoor sparen en dan over een paar jaar kijken naar de offertes.

6. Willen

M: Bij een warmtepomp denk ik altijd meteen: “herrie”, en daar heb ik een hekel aan. Niet alleen geluidsoverlast, maar ook zelf overlast veroorzaken voor anderen.

P: Rentmeesterschap?

Niet behandeld.

P: Solidariteit?

R: Naar mijn kinderen toe.

M: Maar ook richting mensen die het minder goed hebben dan wij. Zoals met dat scheefwonen in ons vorige huis. Ik had graag gehad dat een deel van ons geld gebruikt werd om iedereen huizen te verduurzamen.

P: Als blijkt dat we nu al te laat zijn om klimaatverandering terug te draaien, willen jullie dan toch doorgaan, of het laten zoals het is?

R: Doorgaan met afremmen, om de schade voor volgende generaties zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast vind ik het ook interessant om mijn manier van leven aan te passen zodat het minder vervuilend wordt.

M: Ik was een paar weken geleden op een congres waar een auteur van het IPCC-rapport liet zien hoe hoog de urgentie is. Ik zie dat wel als een oproep om nog meer te doen.

M: Ik vind het mooi om te zien dat 6 jaar geleden klimaat iets was voor de linkse elite, maar dat het nu echt realiteit is.

7. Doen

Niet behandeld.

8. Afsluiten

Niet behandeld.

Leren van bewoners met aardgas(vrijgemaakte) woningen

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Happy Together
en Facet Government in opdracht van het Overlegorgaan
Fysieke Leefomgeving

